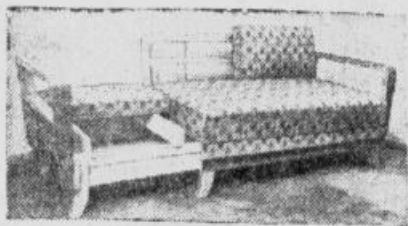

LABS SĀKUMS

Mazā gabarita mēbeles

Rūpniecībā visoperatīvākai nozarei jābūt tautas patēriņa preču ražošanai. Tai ātri jāreaģē uz pircēju prasībām, jāņem vērā pēdējie zinātnes un tehnikas atzinumi, operatīvi jāatsaucas uz partijas un valdības izvirzīto uzdevumu izpildīšanu.

Lielī nopeni šajā ziņā Latvijas PSR Ražošanas kooperācijas eksperimentālajai mēbeļu darbnīcai. Paplašinās dzīvojamā namu celtniecība, darba laudis iekārtojas skaltos un mājīgos dzīvokļos, un tiem, protams, vajadzīgas jaunas mēbeles. Konstruējot kombinētu divānu — gultu, meistars Aleksejs Nikolajevs vadījis no diviem apsvē-

rumiem: lai apmierinātu lielo ģimeņu prasības, divāns nedrīkst aizņemt daudz vietas. Tai pašā laikā tam jābūt ērtam un praktiskam.

Pirms dažām nedēļām Rīgas veikalos parādījās pēc A. Nikolajeva rasējumiem no rieksta koka un masīva oša ražotie divāni. To garums tikai 124 cm, platums — 74 cm. Bet vakaros šo divānu var ātri pārvērst gultā. Viena atzveltnie viegli padodas sānis, un, raugi, izrādās, ka zem sēdekļa īpaši nodalījumā visu laiku glabāties spilvens, segas un palagi. Muguras spilvenus novieto uz paceļamām balstiem, un 186 cm garā gulta gatava.

Patlaban divānu izgatavo tikai arteļis «Rosība». Taču pircēju pieprasījums tik liels, ka drīzumā tā ražošana būs jāapgūst visiem republikas kokapstrādes arteļiem, kas varētu mēneši izlaist vairāk par 300 šādu kombinētu gultu.

Ļoti ērts arī divāns, kas stiepjams platumā, grāmatu plaukti, kas sastāv no atsevišķi pērkamiem sektoriem, un kombinētais «sekretārs» ar rakstgaldu, apģērbu skapi, atvilktnēm veļai un traukiem un skaistu vitrīnu.

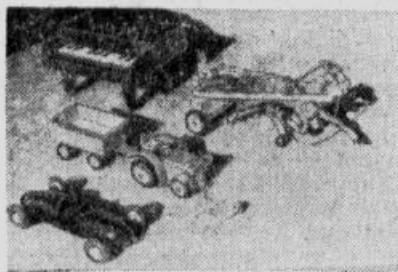
* * *

Silti apavi

Kad pirms dažiem gadiem pārdošanā parādījās Čehoslovākijas apavi, pircēji apbrīvoja to glīto ārējo apdari un izturīgās baltā kaučuka zoles. Kaut gan šie apavi bija dārgāki par mūsu mājās ražotajiem, tos labprāt pirka. Pēdējā laikā arī padomju vieglā rūpniecība apguvusi jaunā apavu veida ražošanu — zolēm izmanto lēto un izturīgo mikroporaino gumiju.

Tikai šogad vien Rīgas fabrika «Pirmais Maijs» izgatavojuši ap 90 000 pāru apavu ar zolēm no baltās mikroporainās gumijas. Taču modeļi nav apmierinājuši ar to, ka darba laudis ātri izpirka šīs kurpes un sandales. Vajadzēja izlaist jaunus modeļus, kas atbilstu visaugstākajām prasībām. Šā uzdevuma atrisināšanu uzņēmas fabrikas vecākais modelieris Ernests Aboltīns. Sadarbībā ar meistariem viņš izgatavoja divus sieviešu ziemas apavu paraugus — zābaciņus un puszābaciņus ar flaneļa odeli un zverādās apdāri. Šos apavus vēl šogad dažādās krāsās ražos 30 000 pāru.

* * *

Jaunas rotaļlietas

Rotaļlietām jāpilda vairāki uzdevumi — vispirms, tām jābūt glītām, lai palīdzētu attīstīt bērna gaumi, estētiskās prasības. Ļoti svarīgi, lai rotaļlietas modinātu bērnu kādas intereses, leivirzītu viņa dūsošo talantu noteiktās sliekšņos, audzinātu mazo pilsoni radošam darbam. Tām jābūt realistiskām, jo citādi radīs nepareizu priekšstatu par dzīvi. Un, beidzot, rotaļlietām jābūt lētām un izturīgām.

Nav viegli apvienot visas šīs prasības, un, jāsaprata atklāti, daudzas pēckara gados ražotās rotaļlietas neiepri-

* * *

Namamātēm

Visizvēlīgākie pircēji allaž bija un būs sievietes. Sevišķi augstas prasības namamātes uzstāda attiecībā uz saimniecības piederumiem, kurus uzskata par saviem darba rīkiem. Tiesī viņas pienācīgi novērtēs jauno atvērto, kuru pēc Vissavienības Tirdzniecības palātas parauga tagad sāk ražot arteļis «Sarkanmetāls». Tā priekšrocības pat virletim saprotamas: jaunajā katlā, pateicoties īpašai konstrukcijai, ēdiena nekad nevar pļēgt. Kastrolis hermetiski aizveras, un rodas ievērojams laika un kurināmā vai gāzes ietaupījums. Saglabājas arī aromatiskās vielas un vitamīni.

Uz «bezgalīgās skrūves» principa izgatavota tajā pašā arteļī ražotā olu kulināma ierīce. Dažos mirkļos, neprāšot nekādu fizisku piepūli, tā sakul

cepiem nepieciešamās olas un cukuru. Ļoti praktiski arī no stikla un plastmasas darinātie dekoratīvie plauktiņi ar spoguļi un dvieļu vadziņiem.

Veikti pirmie pasākumi, lai palielinātu plašā patēriņa preču sortimentu. Attiecīgo uzdevumu vadītāji nedrīkst apstāties pusceļā — tiem vēlīgi jāuzklausa pircēju ierosinājumi, jāgēda, lai nepieciešamos priekšmetus ražotu pietiekamā daudzumā.

E. Briedis

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

20. SEPTEBRĪ

Nr. 38 (453)

PSRS lauksaimniecības tālākās attīstības programma

Septembra sākumā notika Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas Plenums. Plenums noklausījās un apsprieda biedra N. S. Čruščova referātu par PSRS lauksaimniecības tālākās attīstības pasākumiem un pieņēma attiecīgu lēmumu. Šim lēmumam veltītajā levdā «PSRS lauksaimniecības tālākās attīstības programma» laikraksts «Pravda» 1953. gada 14. septembrī raksta:

«Šim lēmumam ir ļoti svarīga nozīme partijas un mūsu zemes, visas padomju tautas cīņā par komunistiskās sabiedrības uzcelšanu. Tajā izstrādāti PSRS lauksaimniecības tālākās attīstības pamatjautājumi, norādīti ceļi visus tās nozaru spēkus augšupējam, lauksaimniecības produktu ražošanas krasi palielināšanai.

PSRS socialistiskā lauksaimniecība, kas izveidota un nostiprinājusies Komunistiskās partijas vadībā, balstās uz varenu industriāli tehnisku bāzi un ir pasaulē visvairāk mechanizētā lauksaimniecība ar vislielākām saimniecībām. Tā neapstridami pierādījusi savas izšķirošās priekšrocības, salīdzinot ar zemnieku sīko preču saimniecību, kā arī salīdzinot ar kapitalistisko lauksaimniecisko lielložu saimniecību. Nemitīgi attīstās ar mūsdienu tehniku aprūpnotā kolchozu sabiedriskā saimniecība un nostiprinās kolchozu iekārta.

Tiklīdz mērīgās celtniecības gados, kā arī smago kara pārbaudījumu gados socialistiskā lauksaimniecība pierādīja savu lielo vitālo spēku, savu spēju arvien lielākos apmēros apgādāt ledzīvotājus ar pārtiku, bet vieglo un pārtikas rūpniecību — ar izejvielām.

Pēckara gados atjaunota un ievērojami paplašināta graudu ražošana. Mūsu zeme nodrošināta ar labību. Salīdzinot ar pirmskara laiku, ievērojami palielinājusies kokvilnas un cukurbietu valsts sagāde.

Kolchozi un padomju saimniecības šā laikā posmā izlīdzinājuši smagos zaudējumus, kādus lopkopība bija cietusi kara gados, un panākuši lopus skaita ievērojamu pieaugumu. No 1945. gada jūlija līdz 1953. gada jūlijam liellopu skaits PSR Savienībā pieaudzis par 11,3 miljoniem, aitu un kazu — par 53,9 miljoniem, cūku — par 25,1 miljonu un zirgu — par 6,2 miljoniem. Lopkopības attīstībā gūtie panākumi deva iespēju palielināt lopkopības produktu valsts sagādes apjomu. Līdz ar kolchozu ekonomikas vispusīgu attīstību aug kolchozu sabiedriskā bagātība, palielinās kolchoznieku ienākumi naudā un naturā.

Taču lauksaimniecības produktu ražošanas līmenis neapmierina pilnos apmēros ledzīvotāju pieaugošās vajadzības pēc pārtikas produktiem, bet vieglo un pārtikas rūpniecību — ar izejvielām un neatbilst tehnikas līmenim lauksaimniecībā un iespējām, ko var dot kolchozu iekārta.

«Tagad, — teikts PSKP Centrālās Komitejas Plenuma lēmumā, — kad mūsu zemē izveidota spēcīga, tehniski augsti attīstīta smagā industrija un kolchozi ievērojami nostiprinājušies, ir visi nosacījumi, lai uz šīs bāzes nodrošinātu visu lauksaimniecības nozaru spēju augšupējam un divos trijos gados krasi paaugstinātu visu mūsu zemes ledzīvotāju nodrošinātību ar pārtikas precēm un reizē ar to nodrošinātu visai kolchozu zemniecībai vēl augstāku materiālo labklājības līmeni.»

Partijas Centrālās Komitejas Plenums atzīmēja, ka socialistiskās lauku lauksaimniecības milzīgās iespējas vēl izmanto slikti. Daudzos kolchozos un rajonos graudaugu un tehnisko kultūru ražas ir zemas.

Sevišķi neapmierinošs stāvoklis ir lopkopības attīstībā. Daudzos kolchozos un padomju saimniecībās šī svarīgā lauksaimniecības nozare vēl nav kļuvusi augsti produktīva preču ražošanas ziņā un nedod lielus ienākumus.

Pēdējos gados lopu skaits pieaug gausi, bet govju skaits mūsu zemē līdz šim vēl nav sasniedzis pirmskara līmeni.

Kartupeļu un dārzeņu audzēšana ir lieli trūkumi, kas kavē pilsētu darbaļaužu labāku apgādi ar šiem produktiem.

PSKP Centrālās Komitejas Plenuma lēmumā atklāti cēloņi, kādēļ visas lauksaimnieciskās ražošanas līmenis nav pietiekami augsts un kādēļ atpauk tiek vairākas svarīgas lauksaimniecības nozares.

«Komunistiskā partija, — norādīts Plenuma lēmumā, — konsekvēnti realizēja kursu uz smagās rūpniecības izvērsanu visiem spēkiem, kas ir nepieciešams nosacījums visu tautas saimniecības nozaru sekmīgai attīstībai, un šai ziņā guvusi ļoti lielus panākumus. Šā svarīgā tautsaimnieciskā uzdevuma atrisināšanai tika pievērsta galvenā uzmanība, šurp tika virzīti galvenie spēki un līdzekļi. Mūsu labākie kadri bija nodarbināti mūsu zemes industrializācijā. Mums nebija iespējams vienlaikus nodrošināt smagās industrijas, lauksaimniecības un vieglās rūpniecības augstus attīstības tempus. Šim nolūkam vajadzēja radīt nepieciešamos priekšnoteikumus. Tagad šie priekšnoteikumi radīti. Mums ir varena industriāla bāze, nostiprinājusies kolchozi un sagatavoti kadri visās saimnieciskās celtniecības nozarēs.

Bet ir arī citi dažu svarīgu lauksaimniecības nozaru atpalikšanas cēloņi, kas sakņojas mūsu darba trūkumos, lauksaimniecības vadīšanas trūkumos, tas ir, cēloņi, kas atkarīgi no mums pašiem.»

Par šādiem cēloņiem vispirms jāatzīst tas, ka lauksaimniecībā neievēro principu, lai darbinieki būtu materiāli ieinteresēti ražošanas attīstībā, tās ienesīguma palielināšanā, — kas ir viens no socialistiskās saimniecības pamatprincipiem.

Jau pirms kara partija un valdība noteica principu — aprēķināt kolchoziem laukkopības un lopkopības produktu obligātās piegādes no katra kolchozu lietošanā nodotā aramzemes vai zemes platības hektara. Šis princips, kas sevi attaisnojis un radījis kolchozu materiālo ieinteresētību ražošanas attīstībā, sagādes praksē tika izkropots. Priekšmīģiem, labi strādājošiem kolchoziem, kas iegūst augstas ražas un sasnieguši augstu lopkopības produktivitāti, parasti noteica daudz lielākas piegādes normas.

Atpalcību lopkopības attīstībā, kā arī dārzāju un kartupeļu audzēšanā, norādīts Plenuma lēmumos, ievērojami veicināja tas, ka valsts pietiekami nestimulēja šo svarīgo lauksaimniecības nozaru attīstību. Līdz šim pastāvējušās lopkopības produktu, kartupeļu un dārzāju sagādes un iepirkšanas cenas maz stimulēja kolchozu un kolchoznieku materiālo ieinteresētību šo lauksaimniecības nozaru attīstībā.

Svarīgs nosacījums kolchozu ražošanas nemīģīgai augšupējam ir pareizi saskaņot arteļi sabiedrisko ar personīgo, pakļaujot personīgās intereses sabiedriskajām. Tā noteikts Lauksaimniecības arteļa statuts. Taču princips pareizi saskaņot arteļi sabiedrisko un personīgo daudzos kolchozos pārkāpts. Šā principa pārkāpšana, pārāk lielas produktu piegāžu normas no piemējas saimniecības, trūkumi, kādi bija nodokļu politikā attiecībā uz kolchoznieku personīgo saimniecību, noveda pie tā, ka samazinājās kolchoznieku personīgā īpašumā esošo lopu skaits. Šāds stāvoklis ne vien kaitē kolchoznieku interesēm, bet sekas ir arī tās, ka kolchozos tiek izkropota arteļa forma, vienīgi pareizā kolektīvas saimniecības forma visam socialistiskajam periodam.

Viens no galvenajiem cēloņiem vairāku vitāli svarīgu lauksaimniecības

nozaru nopietnai atpalcībai ir tas, ka pavisam neapmierinoši izmanto spēcīgo tehniku, ar ko valsts apgādā lauksaimniecību. Izveidojies ļoti nenormāls stāvoklis, kad moderno komplicēto tehniku vada sezonas kadri, kurus kolchozi norīko mašīnu un traktoru staciju rīcībā vienīgi lauku darbu laikā.

Socialistiskās lauksaimniecības lielložu ražošana var sekmīgi attīstīties tikai tad, ja tai diendienā nodrošināta kvalificēta vadība. Komunistiskā partija un Padomju valdība sagatavojusies un izaudzinājusies kadrus, kas spēj vadīt kolchozus, padomju saimniecības un MTS, vest tos uz priekšu pa jauna uzplaukuma ceļu. Taču kadru sadalē, izvietotā un izmantošanā ir nopietni trūkumi. No 350 tūkstoš lauksaimniecības specialitistiem kolchozos un mašīnu un traktoru stacijās strādā tikai apmēram 70 tūkstoši, bet visa kvalificēto darbinieku galvenā masa lestrēģusi dažādu kanceleju un iestāžu labirintos.

Uzskatot, ka vairākās svarīgās lauksaimniecības nozarēs stāvoklis ir neapmierinošs, Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas Plenums atzinis par nepieciešamu un neatliekamu realizēt vairākus plašus pasākumus, kuru mērķis ir pacelt lauksaimniecības atpalcīgošās nozares, atpalcīgošos kolchozus, padomju saimniecības un rajonus līdz pirmindnieku līmenim, lai nodrošinātu visas socialistiskās lauksaimniecības varenu augšupējam.

Komunistiskās partijas, Centrālās Komitejas Plenuma lēmumā dota plaša programma visu lauksaimniecības nozaru attīstīšanai.

Lopkopības un vispirms sabiedriskās lopkopības straujai augšupējam ir vitāli svarīga nozīme mūsu zemes dzīvē, un tas ir pašlaik visneatliekamākais partijas un valsts uzdevums lauksaimniecībā. Plenuma lēmumos norādīti konkrēti ceļi lopkopības kāpināšanai. Tie ir — palielināt lopbarības ražošanu, nodrošināt lopus ar telpām, mechanizēt lopbarības sagādi un darba ietilpīgos procesus fermās, uzlabot ganāmpulka atražošanu un saglabāt jaunlopus. Tagad ievērojami paaugstinātas lopkopības produktu, kartupeļu un dārzāju sagādes cenas, kas radījis nopietnu stimulu šo lauksaimniecības nozaru attīstīšanai.

PSKP CK Plenums devis plašu programmu kartupeļu un dārzāju ražošanas palielināšanai. Uzdevums ir tuvākajos divos trijos gados palielināt kartupeļu un dārzāju ražošanu līdz tādiem apmēriem, kas pilnīgi apmierinātu ne vien pilsētu un rūpniecības centru ledzīvotāju un pārstrādājošās rūpniecības vajadzības, bet arī lopkopības vajadzības pēc kartupeļiem.

Viens no svarīgākajiem nosacījumiem kartupeļu un dārzāju kultūru ražošanas celšanai ir kvadrātligzdu sējas paņēmiens plaša ieviešana, kas atļauj pilnīgi mechanizēt šo kultūru apstrādāšanu.

Plenuma lēmumā paredzēti pasākumi, kuru realizēšana dos iespēju palielināt graudaugu, tehnisko un ejas augu kultūru kopprodukciju un preču produkciju. Ievērojot to, ka graudkopība ir visas lauksaimnieciskās ražošanas pamats, Plenums atzinis par nepieciešamu visnotaļ attīstīt graudsaimniecību un it sevišķi visvērtīgākās pārtikas kultūras — ziemas un vasaras kviešu ražošanu.

PSKP Centrālās Komitejas Plenuma lēmumos izstrādāti pasākumi mašīnu un traktoru staciju darba radikāli uzlabošanai un lauksaimniecības mechanizācijas tālākai pastiprināšanai. Šo pasākumu vidū sevišķi svarīga nozīme ir pastāvīgu mehanizatoru kadru ražošanai mašīnu un traktoru stacijās. Plenums atzinis par nepieciešamu, lai

Bagātu, saturīgu ziemas koncertsezonu!

Tāpat kā visā Padomju zemē, arī mūsu republikā muzikālā kultūra pēdējos gados gājusi uz augšu. Komponisti devuši virkni jaunu vērtīgu skandarbū — dziesmas, kantātes, lielas formas simfoniskos darbus utt. Protams, šo darbu varēja būt vairāk, un prasība, lai komponisti strādātu ražīgāk, vēl arvien paliek spēkā. Taču nav noliedzams, ka latviešu padomju muzikālās literatūras fondi kļūst no gada gadā bagātāki. Nemīti papildinās arī izpildītāju mākslinieku rindas.

Bet kā šie nenoliedzamie sasniegumi atbalsojas mūsu dzīves ikdienā? Jāsaka — vāji, nabadzīgi.

Koncertestrade ir tā vieta, kur jāatspoguļojas tautas muzikālās kultūras līmenim. Šo uzdevumu Rīgas koncertestrades, par republikas perifēriju nemaz nerunājot, pilda vāji. Patiešām, ja mēs savāktu vienkopus visas pagājušajā sezonā izdotās koncertu afišas, tad rastos iespāids, ka mūsu komponisti tikpat kā nekā neraksta, ka mums nav ne dziedoņu, ne instrumentālistu, kas spētu sagatavot patstāvīgu koncerta programmu; vēl vairāk — rastos iespāids, ka koncertu apmeklētāju interešu loks ir visai aprobežots, jo atskatājamais skandarbū, komponistu un žanru izvēle koncertos ir šaura.

Lai runā fakti. Pagājušajā gadā pilnīgi novārtā bija atstāta viena no visiedarbigākajām muzikālās propagandas formām — koncerti-lekcijas. Kā Filharmonijā domā izpildīt savu pašu pirmo uzdevumu — izkopt tautas muzikālo gaumi, celt plašu masu zināšanas par muziku, tās attīstības vēsturi, — ja tā nerīko populārus, pēc rūpīgi izstrādāta plāna sagatavotus koncertus-lekcijas? Skaidrs, ka lielais tautas muzikālais audzināšanas un izglītības uzdevums paliek neizpildīts. Turpmāk tās stāvoklis vairs nav pieļaujams. Koncerti-lekcijas jāriko sistemātiski, pieaicinot izcilākos izpildītājus un lektorus, plaši izmantojot arī tehnikas sasniegumus, piemēram, magnetofonu. Un nav nekāda pamata aizbīdīnājumam, ka par šo muzikālās propagandas veidu sabiedrībā esot maza interese. Šādas atbūšanās aplamību pierāda kaut vai tā lielā atsauce, ko klausītāji pagājušajā sezonā vērtēja Politisko zināšanu un zinātņu popularizēšanas biedrības noorganizētajam lektorijam Konservatorijā.

Otrs sāpīgs robs mūsu Filharmonijas darbā ir pasīvitate republikas labāko izpildītāju mākslinieku koncertu organizēšanā. Iespāids tāds, ka Filharmonijas vadība līdz šim nav īsti izpratusi savu milzīgo atbildību mākslinieku audzināšanā. Jāsāk beidzot apzināties, ka mākslinieks — vienai, vai viņš ir dziedātājs, vijolnieks, pianists vai kādas citas nozares speciālists — nevar radoši augt, ja viņš sistemātiski nestrādā atbildīgas koncerta programmas sagatavošanā, ja viņš laiku pa laikam nestājas auditorijas priekšā. Tieši tādēļ jau Filharmonijā pastāv, lai šādu iespēju sagādātu.

Varētu likties, ka puslīdz kārtībā pie mums ir ar tiem koncertiem, kuros piedalās izcilākie muzikāli Maskavas, Leningradas un citām brālīgo padomju republiku pilsētās. Nav noliedzams, ka Rīgā viesojušies daudzi lieli, pasaules mēroga mākslinieki. Bet, ja rūpīgi pasekojam šiem koncertiem, tad arī tie redzam nopietnu trūkumu. Šo koncertu organizēšana atstāta pašplūsmā. Republikāniskā Filharmonijā pilda tīri tehniskas funkcijas. Koncerti tie mākslinieki un tajā laikā, kādus un kad atsūta Vissavienības Viesu koncertu birojs, kuram atsevišķu republikānisko filharmoniju plāni un vajadzības nav zināmas. Tāpēc rodas neizbēgamā vienpusība repertuāra un žanru ziņā. Centralizācija presē Viesu koncertu birojs par to jau vairākkārt kritizēts, un izvirzīta prasība, lai koncertu plāna izstrādē piedalītos republikāniskās un apgabalu filharmonijas. Savi pienākumi šai lietā veicami arī mūsu Filharmonijā, un to pildīšanai jāpielekt ar lielu iniciatīvu un enerģiju. Vairāk uzņēmības jāiegulda arī simfoniskā orķestra nošu fonda paplašināšanā. Nedrīkst samierināties ar līdzšinējo stāvokli, kad ārkārtīgi reti koncertos dzirdam brālīgo padomju tautu muziku, tautas demokrātijas valstu komponistu jaunākos darbus.

Ir vairākas nozares, kas Rīgas koncertu dzīvē nav gandrīz nemaz jūtamas. Nesen Latviešu tautas dziesmu, muzikālās un deju ansambļi viesojās Lietuvā. Viens koncerts noticis Kaunas Sporta namā un pulcējās ar 8000 klausītāju. Ar panākumiem ansamblis koncertēja arī mūsu republikas perifērijas pilsētās un lauku centros. Bet rīdzinieki savu ansamblī nemaz nepazīst,

jo Latvijas galvaspilsētā tā koncertus nerīko.

Līdzīgi ir arī ar Valsts kori. Izveidojies tāds divains stāvoklis, ka Rīgā daudz vairāk izdevības noklausīties īgaunu profesionālo un mākslinieciskās pašdarbības korus nekā mūsu pašu Valsts kori. Kādēļ tā iznācis? Gluži vienkārši tādēļ, ka Valsts koris ļoti gausi iestudē jaunā repertuāru, maz strādā pie lielām, klasiskiem darbiem un tam nav programmas, ar ko biežāk stāties Rīgas auditorijas priekšā. Tā tas turpināsies tik ilgi, kamēr Filharmonijā neizbeigs līdzšinējo kaitīgo praksi, kuras rezultātā koris kā vienota mākslinieciska vienība pastāv tikai, kā saka, pa pusei. Sauru peļņas apsvērumu dēļ koris ilgu laiku bija sadalīts divos — vīru un sieviešu — ansambļos, kas koncertturnejas rīkoja atsevišķi. Vai tad tādi, tik sīki uzdevumi bija stādīti, Valsts kori nodibinot? Protams — nē! Valsts korim vajadzēja kļūt (un tam ir visas iespējas to izdarīt) par nopietnu māksliniecisko vienību, kura dziesmas aizskanētu tālu pāri republikas robežām.

Klausītāji ļoti leģenījuši tā sauktos autoru koncertus, kuros izpilda viena komponista darbus, piedaloties pašam autoram. Par lielām muzikālās dzīves notikumiem kļuvuši vairāki Vissavienības Viesu koncertu biroja rīkoti autoru koncerti. Bet Padomju Latvijas komponistiem vērtīgs autoru koncertus mūsu Filharmonijā neorganizē. Tādus paretam sarīko Komponistu savienība un Muzikālās fonda, bet šie koncerti lielāko tiesu domāti slēgtai auditorijai vai arī notiek perifērijā. Turklāt tie bieži vien ir tehniski un organizatoriski vāji sagatavoti. Par vienu tādu Līepājas Dramas teātra telpās notikušu, komponista Mārgera Zariņa darbiem vērtīgu autoru koncertu klausītāji mums raksta, ka tas neesot izdevies, jo... klavieres bijušas noskaņojušās un ar bojātu pedāli. Jaunajā koncertsezonā Filharmonijā vajadzētu uzņemties lielu, labi sagatavotu, arī latviešu padomju komponistu darbiem vērtīgu autoru koncertu rīkošanu.

Bēdīgā stāvoklī pie mums ir estrādes muzika. Ir brigades, kas sistemātiski apbraukā perifērijas centrus, bet Rīgā latviešu estrādes koncerti nav gandrīz nemaz dzirdēti. Laikam pati Filharmonijas vadība nav par savu estrādī dzezin cik augstās domās un samierinās ar to, ka šā ļoti vajadzīgā, populārā žanra cienītājus apkalpo viesi no citām republikām. Viesu priekšnesumus mēs, protams, klausāties un klausīsimies labprāt, bet tas nenozīmē, ka mums nav vajadzīga latviešu padomju estrādes māksla, kas ar šim žanram īpatnīgiem līdzekļiem, kuru vidū liela loma ir humoram un satīrā, kuplīnātu mūsu kultūras dzīvi. Filharmonijā iecerējusi virkni pasākumu šai virzienā. Jāmobilizē visas iespējas, lai labās leceres realizētos.

Gādājot par bagātu, saturīgu un interesantu jauno koncertsezonu, Filharmonijā vajadzētu pievērsties arī tādēļ koncertu veidiem, kas līdz šim pie mums nepelnīti ignorēti. Var droši apgalvot, ka dzīvu atsaucei gūtu, piemēram, bērniem vērtīgi koncerti. Visās mākslās nozārēs jūtamas lielākas vai mazākas rūpes par mūsu visjaunāko paaudzi. Iznāk bērnu grāmatas, teātros un kinoteātros notiek bērnu izrādes. Vai tad muzikā ir mazāk vajadzīga, lai bērnu audzināšana kļūtu vispusīga un harmoniska?

Ir vēl daudz citu formu un līdzekļu, kā aktivizēt, pilnveidot muzikālās līdzdalību tautas garīgo interešu, kultūras vajadzību arvien labākā apmierināšanā. Būtu pareizi, ja Filharmonijas vadība kādreiz aprunātos par šīm lietām ar pašiem klausītājiem. Bet mūsu Filharmonijā negrib un negrib pārņemt citās padomju pilsētās ļoti populāro tradīciju — rīkot klausītāju konferencēs, kurās muzikālās dzīves kārtotāji un organizētāji līdz ar veselīgu kritiku saņem ļoti daudz ierosinājumu un priekšlikumu. Filharmonijas vājas saites ar klausītājiem ir viens no galvenajiem cēloņiem, kādēļ sabiedrības interese pat par vērtīgiem koncertiem ir nepietiekama. Jāpastiprina darbs ar klausītāju, jāizvērs iedarbīga muzikālā propaganda, jāiet pie klausītāja, jārealizē, piemēram, tāds citās padomju pilsētās teicami attaisnojis pasākums kā abonementa izplatīšana, — tad labus koncertus vienmēr labi apmeklēs.

Nav divu domu, ka mūsu Filharmonijā līdz šim strādājusi vāji, bez radošas drosmes, palāvuļes pašplūsmā. Bet skaidrs arī tas, ka ir visas iespējas līdzšinējos trūkumus pārvarēt un sagādāt muzikālā draugu kuplājam salmei bagātu, saturīgu, interesantu koncertsezonu.

Dalles teātris iestudējis J. Raiņa «Pūt, vējiņ!». Attēls: R. Roga (Barba) un A. Dimīters (Uldis).

Padomju Latvijas mākslinieki Viļņā

Nacionālā tautas mākslas ansamblis mūsu zemē izauzusi no tautas masās plaukstošās nacionālās tautas mākslas.

Ar savai tautai raksturīgām dziesmām, muziku un dejām tie izteic tautas skaistākās, spēcīgākās jūtas, palīdz darba laudim strādāt un cīnīties par vēl galšāku nākotni — par komunismu. Ikvienas brālīgās tautas mākslas kolektīva, it īpaši nacionālā mākslas ansambļa, apciemojums mūsu republikā ir ļoti nozīmīgs un iepriecinošs. Viesi no brālīgajām republikām mums parāda savas tautas gara bagātības, palīdz mums labāk iepazīt un iemīļot brālīgo republiku tautas, ar kurām mēs strādājam, radām un cīnāmies par komunisma ātrāku uzcelšanu mūsu zemē.

Mūsu republikā viesojās Padomju Latvijas Valsts filharmonijas Tautas muzikālās, dziesmu un deju ansambļi. Padomju Lietuvas darba laudim bija iespēja papriecāties par brālīgās latviešu tautas mākslinieku sasniegumiem. Mūs valdzināja grieznie un stilistiskie latviešu nacionālā tērpi, harmoniskais latviešu tautas instrumentu skaņējums, vieglās un graciozās latviešu tautas dejas, KPFSR Nopelniem bagātā māksliniece, Staļina premijas laureāte M. Aleksandroviča dziedājums.

Padomju Latvijas Valsts filharmonijas Tautas ansamblis pirmo reizi izbraucis ārpus savas republikas robežām. Mums sevišķi patīkami, ka savu pirmo izbraukumu tas veicisjis mūsu republikas galvaspilsētās darba laudim. Mēs priecājamies no sirds par tā mākslinieciskajiem sasniegumiem un novēlām radošajam kolektīvam sekmīgi augt.

Klausītāji ļoti silti uzņēma iespaidīgo latviešu tautas «Dziesmu par Partiju», ko dzīji izjusti izpildīja vīriešu balsu sekstets un tautas instrumentu orķestris. Ar spilgtu nacionālo kolorītu soliste Milgrāve nodziedāja latviešu tautas dziesmu «Puiši jāja plegulā» un citas. Plašajā programā tika izpildītas daudzas jaukas latviešu un citu tautu dziesmas. Mēs būtu vēl pateicīgāki laipnajiem izpildītājiem, ja viņi būtu nodziedājuši vairāk mūsdienu latviešu tautas dziesmu.

Tautas deju grupā ļoti graciozi dejoja raksturīgās latviešu tautas dejas «Gatve», «Maģais dancis» un citas. Skatītājiem visvairāk patika «Kolchoznieku dejas» (ar dziesmu). Patikams pārsteigums bija rotaļīgi nodejotā mūsu «Vāžina», ko lieliski vadīja J. Kromulis. Baletmeistars V. Ozoliņš stingri pārvalda apdāvināto deju kolektīvu, kurš ar savu izpildījumu bija koncerta rotājums.

Tautas instrumentu orķestris skaņēja nevainojami saliedēti un maģi. Soliste H. Kļava uz tautas instrumenta

J. SVEDAS, Lietuvas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Staļina premijas laureāts

Kokles ļoti muzikāli izpildīja tautas dziesmas «Caur sidraba birzi» variācijām.

Ja, apliecinādama augstu pirkstu tehniku koklēšanā. Dirģenta G. Ordeļovska prasīgi vadītais orķestris ļautīgi izpildīja Alfr. Kalniņa «Manu dzimteni», kā arī pavadīja dziedātājus un deju grupas. Tomēr tik mazs (12 cilvēku) kolektīvs nevar izkļūt no «kamerskanējuma» ietvariem. Šā sastāva «nostiprināšana» ar dažiem simfoniskā orķestra instrumentiem tikai vēl vairāk nivelēja orķestra nacionālo kolorītu. Ansambļa vadībai vēl jārisina ļoti komplicētais latviešu tautas orķestra sastāva un orķestra repertuāra aranzēšanas jautājums.

Vīriešu balsu sekstets un kvartets ļoti labi saliedēti. Klausītājus iepriecināja skaidrā izruna un komisko darbu rotaļīgais izpildījums. Ļautīgi, lieliski izlīdzinātā ansambļa skaņēja Zariņa «Noktirne». Uz publikas pieprasījumu bija jāatkārto ukraiņu jautrā dziesma «Dzērve» un dažas citas. Lai gan šis ansamblītis ir nevis tautas, bet tīri estrādes žanra, tomēr tas spēja prasīgi piemēroties koncerta stilam un iekaroja klausītāju simpatijas. Taču ansambļa mākslinieciskajam vadītājam V. Samam nākotnē nenovērtami būs jāatrisina grūtais uzdevums, kā iekļaut šo kolektīvu visa ansambļa sastāvā, lai tas negrautu programmas viengabalainību, reizē nezaudēdamas savas pievilcīgās humoristiskās priekšrocības.

Īpaši jāatzīmē lieliskais režijas atzinājums koncerta pirmās daļas no beigām. Tiklīdz orķestri ieskanas Tuklova dziesma «Mēs par mieru» ievads, pievienodamies dziesmas frazēm, avanscenā sapulcējas visi izpildītāji un, skaisti izvietojušies, ar spēcīgu leģitū iespaidīgi izpilda šo visas padomju tautas iemīļoto dziesmu tā, ka visi pievienoties pat publika.

Koncerta otrā daļā KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureāts M. Aleksandrovičs, domru seksteta pavadījumā, izpildīja dažādu tautu dziesmas. Dziedātājs Aleksandrovičs ir ļoti iemīļots par savu apbrīnojami skaisto, maigo balsi. Viņš sevišķi valdzina klausītājus, izjusti interpretēdamis liriskus darbus. Arī šoreiz solists, neskatot plašajā programā paredzētās dziesmas, uz publikas pieprasījumu izpildīja virkni populāru operu ariju un itāliešu dziesmiņu. Pavadot solistu, domru sekstets apliecināja lielu muzikalitāti un ritma izjūtu, jo solists, radoši interpretēdamis, bieži pavisam negaidīti maina tempus.

Viss koncerts aizritēja ļoti pacīlāti. Pārpildītā filharmonijas lielā zāle nerimstoši aplausiem pateicās brālīgās tautas māksliniekiem.

(«Tiesa»)

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBĀ

Prozas sekcijā iztirzāja Z. Skujiņa stāstu «Ceļi un krustceļi». Referents V. Klīvers uzsvēra, ka jaunais apdāvinātais stāstnieks devis ļoti nozīmīgu darbu, kas palīdz cīnīties pret buržuāziskām paliekām mūsu sabiedrībā. Stāsta galvenajā varonī Vitalijā parādīts tipisks buržuāziskais individualisma sagandēts jaunietis. Meistarīga ir stāsta ievadījuma daļa — jubilejas attēlojums. Vispār autoram labāk pavekušies negatīvie tēli: Vitalijs, viņa vecāki, Zaks. Daudz bālāki ir pozitīvie personaži komjaunieši Inga, Pēteris un citi. Referents visai ļautīgi apskatīja un analizēja katru no šiem tēliem, īpaši pasvītrodams autora prasmi raksturot cilvēkus, uzvert tipisko. Visumā stāsta sižetam ir dinamisks plūdums, personu raksturi atklājas darbībā un dialogos. V. Klīvers izteica domu, ka komjauniešus vajadzēja attēlot aktīvākus, kuri spēti tikai dot labas pamācības, bet arī prot cīnīties par otra jaunietis pāraudzināšanu. Nepieciešams individualizēt arī Lailas tēlu. Veiksmīgi iezīmēts Zaks, bet viņa pāragušā vajag parādīt darbībā, raksturu ciņā.

Arī referente M. Kalve, atzīmējama Z. Skujiņa stāsta pozitīvās puses, pievienojās V. Klīvera domām. Viņa konstatēja, ka stāstam nav īsta, spēcīga nobeiduma. Negatīvais Vitalija tēls nav īsti skaids. Arī Ingas jūtas nav pietiekami dziļi atklātas. Pārāk garas ir Ingas pārdomas par mīlestību. Epizodi, kuras darbība noris Kišņevā, vajadzētu ievīt sižetā. Viens no vājākiem ir komjaunieša Pētera Krūzes tēls. Analizējama autora valodu. M. Kalve atzina, ka tā ir kupla, tomēr saskatāmi stila negludumi un liekvārdība.

Debatēs A. Sakse, atzīnīgi novērtējot Z. Skujiņa stāstu, konstatēja, ka autors svaigi uztvēris ļoti svarīgu tematu. Stāsts iesākts spilgti, bet turpinājumā autoram pietrūcis spēka un straujuma. Skiet, autors pacēlis nastu, kuru nav varējis nonest līdz galam. Stāsta pirmās nodaļas rāda, ka jaunais prozaiķis var strādāt, bet tālāk izpaužas paviršība (Lailas un Pētera nepietiekamie raksturojumi). A. Sakse bez tam norāda uz vairākām nemotivētām epizodēm (piemēram, brauciens uz Kišņevu iznācis piekabnāts). Autors gribējis komjauniešus parādīt kā aktīvus, pozitīvus jaunietis, bet tam pietrūcis spēka, tāpēc neredzam, ka jaunietis (Pēteris u. c.) nopietni cīnītos par Vitaliju, lai to izrautu no negatīvās sabiedrības ietekmes. Autors pārāk vienkārši cilvēku sarunas un psiholoģiju (Vējzāķienes izturēšanās — neticama). Arī Zaks sākumā ir pat pretīgs, bet vēlāk iznāk — pozitīvs. Autors šos tēlus nav pietiekami skaidri iezīmējis.

Dzīvās debatēs J. Niedre, V. Kaupužs, A. Talcis, I. Muļnieks, M. Paula, V. Kacēna un V. Bērce norādīja, ka Z. Skujiņam ir savs rokkrasts, savs piesitiens. Apsveicami, ka autors attēlojis padomju sporta dzīvi. Tomēr stāstam nav īsta nobeiduma. Nepieciešams parādīt kolektīva cenšanos pāraudzināt Vitaliju, vajag dot stipru pozitīvo tēlu.

Sanāksme bija puļcīnājusī arī kuplu skaitu jaunākās paaudzes autoru. Jāpiezīmē, ka trešais referents — J. Grants, kas ir arī prozas sekcijas prezidijs loceklis, nebija atradis par vajadzīgu ierasties.

Krievu rakstnieku sekcijā pēc vasaras pārtraukuma notika pirmā sanāksme, kurā apsprieda L. Prozorovska dzejoļu ciklu.

Referents V. Alatircevs un pārējie, kas piedalījās iztirzājumā — F. Vedins, B. Burijs, N. Popovs, L. Samoilovs, L. Romapenko un citi, — atzīmēja, ka L. Prozorovska daiļradē raksturīga ir vienkāršība un sirsnība. Dzejoļos, ko tas vēltījis Tēvijas karam un padomju cilvēku celtniecības darbam pēckara gados, dzejnieks ar lielu siltumu runā par Padomju Dzimteni, par tās izcilajiem cilvēkiem.

Sajā dzejoļu ciklā, kas sastāda dzejnieka pirmo grāmatu, jo lielu vietu aizņem poema «Jaunais nams», kurā cildināts latviešu kolchoznieku darbs.

Sanāksmē konstatēja, ka jaunā dzejnieka daiļradē ir arī virkne trūkumu. Tādos dzejoļos kā «Bāka», «Par meiteni, kas rotaļājas pie teātra smiltis», poemā «Jaunais nams» u. c. izpaužas schematisms, pārāk sekla nopietnas temas atklāsmes, kā arī dažkārt nevēlīga attieksme pret vārdu.

Sanāksmes dalībnieku vispārējais vērtējums par L. Prozorovska daiļradi tomēr bija pozitīvs. Dzejniekam sniedza daudz padomu un aizrādījumu viņa turpmākajam darbam.

Apspriežam rakstu «Gadāt par visas pilsētas interesēm»

Radīsim arhitektūras ansambļus

Pilsētu ansamblveidīga apbūve, kā arī māģistrāļu, ielu, laukumu, piekrsētu un dzīvojamu rajonu māksliniecisku arhitektūras ansamblu radīšana ir padomju arhitektūras pamata tezieme. Tā spīgti izpaužas Maskavas, Leningradas, Kijevas, Minskas, Stalingradas un citu pilsētu izbūvē pēc kara. Pamatoties uz rekonstrukcijas ģenerālpilāniem, uzskata Tallinas un Vilņas centru izbūvi.

Dienmē, mūsu republikas galvaspilsētā Rīgā nav manāmi centieni radīt jaunos mākslinieciskus arhitektūras ansambļus. Nekas netiek darīts, lai apbūvētu vecpilsētas galveno ansambli — bijušo Rātslaukumu, lai radītu Uzvaras laukuma jauno ansambli, tāpat neapbūvētu paliek Daugavas piekraste, tas ir — galvenie pilsētu veidojošie centri Rīgā paliek apbūves neskarti.

Vai tādu pilsētas apbūves principu var atzīt par pareizu? Protams, ka nevar. Tā iemesla dēļ, ka celtniecība netiek koncentrēta pilsētas kompozicionālajos centros, Rīgā apbūvē galvenokārt rūpnieciskās apkaimes, kas atrodas dažādās vietās tālu no centra. Celtniecība izmēģināta, bet projektēšanā valda sen nosodītais atsevišķu ēku projektēšanas princips. Iemesls tam meklējams vispirms atsevišķu apbūvētāju saurās resoru interesēs, kuri cenšas dzīvojamā namu celtniecību koncentrēt tikai savas rūpnīcas vai fabrikas tuvumā, bet, no otras puses, LPSR Ministru Padomes Arhitektūras pārvaldes pilsētu apbūves nepareizajā politikā. Rīgas pilsētas arhitekts un Rīgas pilsētas Izpildkomiteja atrodas šādu apbūvētāju ietekmē un pieļauj apbūvēt no centra tālu atrodošos rajonus. Virkne Republikāniskā projektu institūta izstrādā 4 un 5 stāvu namu projektu tiek realizēta lielāko tiešo nomāju māģistrālēs un ielās. Tādā veidā rūpnieciskā ietekme un pieļauj apbūvēt nāmi Leninga ielā pie Jūģlas, Ezeru, Maskavas, Slokas ielā un citur. Viena no ievērojamākajām Rīgas celtnēm — Kolchoznieku nams, kas varēja kļūt par Rīgas jauna centra kompozicionālo akcentu, atrodas sāpus. Kultūras un izglītības darbinieku tehniskums tiek projektēts Vientības gatves beigās. Tas pats notiek ar virkni citu celtni, lai gan tās varētu un vajadzētu izvietot tais jaunajos mākslinieciskajos arhitektūras centros un rekonstruētās māģistrālēs, kas paredzēti Rīgas rekonstrukcijas ģenerālajā plānā.

Parasti atzīmē, ka to, ka Rīgas

centrālajos rajonos nav brīvu laukumu, bet tā nebūt nav. Vai tad bijušie Rātslaukuma apkaime nav brīva, vai tad Komjaunatnes krāslīnā nav lielu būvlaukumu, vai tad Leninga un Fr. Engelsa ielas stūri nav piemērota vieta apbūvei? Vienstāva koka mājele šeit nevar būt nekāds šķērslis!

Acīm redzot par māksliniecisku arhitektūras ansamblu radīšanu Rīgā neviens necenšas, un tā rezultātā apbūve tagad ir sadrumstalota, izmēģināta, tā notiek ārpus pilsētas centra, ko nevar atzīt par pareizu kā no pilsētveidniecības viedokļa, tā arī no celtniecības industrializācijas un tīpu projektu pielietošanas viedokļa.

Tīpu projektu pielietošanas nepieciešamība, lai saīsinātu projektēšanas termiņus un industrializētu celtniecības metodes, ir skaidra un acīm redzama. Tomēr šajā jautājumā nedrīkst nonākt galējībās — celt tikai pēc tīpu projektiem vai — tikai pēc individualiem projektiem.

Tīpu projekti jāpielieto galvenokārt parastajā ielu un kvartālu apbūvē. Turpretim nozīmīgi arhitektūras akcenti jāatstāda ar individualiem projektiem. Nevar nerekonstruēt ar tā iecirkņa konkrētiem apstākļiem, kurā paredzēts celt ēku, kā arī ar tīpa projekta pielietošanas mērķtiecību attiecīgās apstākļos. Nevar, piemēram, uzskatīt par pareizu LPSR Valsts plāna komisijas rīcību, kura nepieņēma, ka Lielajā celtu rūpnīcā «Sarkanais metāls» dzīvojamā namu pēc individuala projekta neapbūvētā laukuma, kuram ir parka raksturs. Tā rezultātā celtniecībā pieņemti atkārtoti blokna projekti, kurš neefektīvais apkārtnes apbūves raksturs. No otras puses, vietējie organi — pilsētas arhitekts, kā arī LPSR Ministru Padomes Arhitektūras pārvalde lielā mērā neizprot tīpu projektu pielietošanas nozīmi un ar savām prasībām samazina to pielietošanas efektu. Visiem tīpu projektiem šie organi uzstāda virkni tādu prasību, ka projekti pilnīgi jāparāda. Tas nevis saīsinā projekta dokumentācijas sagatavošanas termiņus, bet gan pagarina. Acīm redzot LPSR Ministru Padomes Arhitektūras pārvaldei jāprasa nevis pārveidot tīpu projektus, bet jāgādā, lai tiktu radīti Latvijas PSR apstākļiem piemēroti 4 un 5 stāvu namu tīpu projekti, ievērojot klimatiskos, sadzīves, ģeoloģiskos un citus vietējos apstākļus, un tad šos tīpu projektus varēs plaši pielietot ar lielu efektu. Arhitekts M. Brodskis

Labāko tulkoņu pieredzi visiem

C. KINDZULIS

Gadu no gada aizvien lielāka skaits latviešu valodā parādās pilnvērtīgi daļliteratūras darbu tulkojumi no dažādām valodām un vispirms no krievu valodas. Mūsu republikas tulkoņu saime nepārtraukti papildinās ar jauniem talantiem, aizvien augstāku meistarības līmeni sasniedz daudzi vecie, pazīstamie tulkoņi. Ar dziļu atbildības sajūtu, atzīstamu iejūtību un lielu rūpību atveidojami daļdarbus bagāta, daļskanīga latviešu valodā, sekmīgi saglabādami autora stila un leksikas īpatnības, viņi padara pieejamu un tuvu plašajam lasītāju masām visu labāko un vērtīgāko, ko šodien sniedz pārejo padomju tautu rakstnieki un visas pasaules progresīvās literatūras izcilākie pārstāvji, kā arī lielskos saimēģumus, kas atrodami dažādu zemju klasiskās literatūras bagātību apcirņos.

Tāču tajā pašā laikā dažas rada tas apstākļi, ka tulkojumu vispārējā kvalitātē līmeņa uzlabošanas process tomēr norit ļoti lēni. Vēl aizvien lasītājam nepatīkamu pārsteigumu sagādā nevarīgi, amatnieciski tulkojumi, kas laiku pa laikam izzogas Latvijas Valsts izdevniecības klajā laioto grāmatu klāstā. Tie nespej ne tuvu tā ietekmēt lasītāju, kā to varējies oriģināls, un dažkārt pat rada nepareizu, izkropļotu priekšstatu par autoru un tā darbu. Tiesa, šādu gadījumu skaits aizvien samazinās, bet tomēr ar tiem joprojām ir jāsadzīvo.

Kāpēc ir iespējami šādi fakti, kāpēc pastāv liela, pat pārāk liela atšķirība starp mūsu labāko tulkošanas meistaru un pārejo tulkoņu darba kvalitāti? Latvijas Padomju rakstnieku savienības tulkoņu sekcija ir tas centrs mūsu republikā, kuram mērķtiecīgi jāvirza un jāvada visu mūsu tulkoņu audzināšana, jāpalīdz viņiem apgūt aizvien jaunās zināšanas, celt amata prasmi, sistematiski, diendienā jāparbauda un jākontrolē viņu darbu, lai lasītāju plašā saime saņemtu vienīgi patiešām augstvērtīgus tulkojumus. Taču, veicot savus uzdevumus, tulkoņu sekcija līdz šim bijusi lielā mērā vienpusīga.

Galavojoties sanāksmēm, kurās paredzēti apspriest to vai citu problēmu, tā vai cita tulkoņa veikumu, sekcijas vadība un referenti līdz šim domāja gandrīz vai vienīgi par to, kā izvērtēt kritiku. Rezultātā viens rūpīgāk, otrs paviršāk meklēja apspriežamajā tulkojumā vienīgi kļūdas un trūkumus, lai visu priekšā tos celtu dienas gaismā un bez žēlastības nostrotētu vaininiekus, uzņemoties īsta vijas kara dalībniekiem tāču poemu par latviešu strēlniekiem radīt ir nesalīdzināmi vieglāk nekā tiem, kas kādreiz lasīši par lielajiem notikumiem grāmatās vai klausīšies vecāku vēstānu stāstos.

Tāpat nav mums vēl episku dzejas darbu par padomju cilvēku pašizliecību frontes aizmugurē, nevar uzskatīt, ka ar Meinharda Rudziša «Nāves vīlcienu» un Pētera Sila «Nemiršību» būtu pateikti viss par varonīgajiem latviešu partizāniem.

Un visbeidzot — pate evarģēliskais uzdevums epīkēm tomēr ir un paliek parādīt mūsu šodienas laudis, vēl vairāk — parādīt rītdienas laudis, atsegt tās nākamības teziemes, kas jau tagad nomanāmas un kas pieaug ik dienas.

Ka arī šķietami ikdienišķus notikumus var parādīt lielā dzejiskā pacēlumā, vislabākais pierādījums tam — Anatola Imernaņa stāsts dzejā «Kur visi kuģi satiksies». Dažkārt mēdz teikt, ka poema ir dzejas darbs par varoņiem. Imernaņa nopenis ir tieši tas, ka viņš parādījis padomju cilvēkus tādā skatījumā, kur ikviens no tiem ir varonis, kur nav sīku vai mazsvarīgu lietu, bet katra doma un katrs pasākums vērsts uz to, lai virzītu dziļi uz priekšu, uz komunismu.

Nepareizi, protams, būtu apgalvot, ka citi mūsu dzejnieki nespētu pietiekami dziļi ieskatīties dzīvē, nespētu saskatīt un lasītājam parādīt tur, kur ir sola sastopamas rītdienas teziemes un padomju lauju varonību, tomēr nenoliedzami ir tas, ka iecerētie vai pat aizskatītie darbi kaut kādu lēmumu dēļ iestrēgst un neparādās klajā.

Apmēram pirms gada, kad Rakstnieku savienības dzejas sekcija levāja ziņas par to, ko tuvākajā laikā ielānājusī veikt mūsu dzejnieki, vairāki autori jau visai drīz apsūlēja plašus episkus dzejas darbus — dzejoļu ciklus un poēmas.

Kaut gan toreiz minētie termiņi jau pagājuši, neviens solījums vēl nav izpildīts.

Jau diezgan tālu pārvirzīto poemu

devumu. Bet arī šis epizodiskās, fragmentarās piezīmes visiem pārējiem tulkoņiem paliek neiznāmas. Saduroties ar tādu pašu vai līdzīgu problēmu, tie ir spiesti vārties paši savā sulā un izlīdzēties, kā nu kurš var un prot.

Tā tas turpināties nedrīkst! Jau visuākajā laikā jāsaņem plaši popularizēt mūsu izcilāko tulkoņu pieredzi, lai to varētu apgūt visi, kas spēj un grib strādāt daļliteratūras tulkošanas laukā. Tas darāms pirmām kārtām tulkoņu sanāksmēs un rakstos mūsu preses izdevumos, vispusīgi iztirzājot un rūpīgi izanalizējot labākos tulkojumus, konstatējot, kas ir tulkoņa panākumu pamatā katrā atsevišķā konkrētā gadījumā. Šajā darbā jāiesaista ne vien paši tulkoņi, bet arī literatūras kritiķi un literatūras zinātnieki, kuri līdz šim nav snieguši tulkoņiem ne teoretisku, ne praktisku palīdzību un nav nekā darijuši, lai sistematizētu un viepārinātu pieredzi, kas uzkrājusies labākajos tulkojumos.

Līdzekļus tam tulkoņu sekcija, manuprāt, varētu un tai vajadzētu uzlikt par pienākumu visiem mūsu labākajiem tulkoņiem, lai viņi, stādoties pie ikviena jauna, nozīmīga daļdarba tulkošanas, sistematiski, diendienā pieņemtu visu svarīgāko, kas saistīts ar tulkošanas procesu. Viņiem vajadzētu atzīmēt pirmkārt visu to, kas radījis grūtības autora sniegt gleznu, tēlu, intonāciju utt. atveidošanā ar latviešu valodas līdzekļiem, un it īpaši to, kā atrasti ceļi šo grūtību parvēršanai.

Šādas piezīmes būtu iespējams izmantot saturīgiem referātiem un arī rakstiem, kas dotu ļoti daudz visiem pārējiem tulkoņiem, ļaujot tiem ieskatīties vairāk pieredzējušo, spēcīgāko biedru «daļrades laboratorijā». Ja nu vēl pēc tam ar šādu tulkoņu veikumu būtu rūpīgi iepazīstinājis vairāki koreferenti un sīki iztirzātu to, apskatot, kā tulkoņam izdevies saglabāt autora stilu un leksiku, oriģinālā idejisko un emocionālo iedarbību uz lasītāju, kā arī novērtētu tulkojumu no latviešu valodas daļskanības, kupluma un bagātības viedokļa, ieguvums tulkoņa saimei būtu nenovērtējams.

Šādā ceļā jau varētu savākt materiālus plašiem vispārīgajiem dažā labā tulkošanas problēmā, kas vēl gaidīt gaida savu atrisinājumu. Līdz ar to būtu novērsta vienpusība Latvijas Padomju rakstnieku savienības tulkoņu sekcijas darbā un rasta iespēja daudz straujākos tempos nekā līdz šim celt daļdarbu tulkojumu māksliniecisko līmeni mūsu republikā.

VAIRĀK VERĪBAS EPISKAJAI DZEJAI

BRUNO SAULĪTIS

Vērojot latviešu padomju dzejas attīstību, redzam, ka samērā plaši un bagāti saņemti isāku formu darbi, kamēr episkā dzeja vēl arvien kaut kā īsti nespēj izvērtēties, atpaukš tiklab kvantitatī, kā kvalitātē.

Zinām, ka episkā dzeja, īpaši lielāka apmēra poema, prasa rūpīgu materiālu vākšanu, pamatīgu ledzīlāšanās attēlojamā vidē un cilvēkos, prasa ilgstošu darbu, kas ne katros apstākļos iespējams. Tāpēc poēmas neradās un, patiesību sakot, arī nevarēja rasties 1940.—1941. gados, kaut arī latviešu padomju dzeja jau šajā periodā uzrādīja pirmos spēcīgos, zāļokšņos asus.

Lielāka apjoma dzejas darbiem grūti bija tapt arī Lielā Tēvijas kara gados, kad dzejnieki, apvīkusi karavīru tērpus, cīnījās frontē un tikai vajās brīžos, dažkārt visai neapkaucēmās apstākļos, varēja ķerties pie spalvas. Blakus virknei vajadzīgu kaujinieku dzejoļu tomēr jau šai laikā parādījās pirmās poēmas — Valda Luksa «Tēvs un dēls» un Meinharda Rudziša «Nāves vīlciens».

Episkajai dzejai te jāpieskaita arī Jūlija Vānaga balades, kas spīgti parāda padomju karavīrus grūtajos kaujas ceļos.

Pamatojoties uz šiem pirmsakumiem, varēja cerēt, ka, izejot mierīgās celtniecības darbā, plaši izvērsīsies cīņu uguns dzimusi latviešu padomju episkā dzeja, varēja sagaidīt, ka tā visā pilnībā parādīs mūsu laikmeta lielumu un mūsu lauju varonību tikpat labi kaujas laukos, kā darba frontē.

Uz šādiem dzejas darbiem taču gaida ne tikai šodienas lasītāji, kas literatūrā grib redzēt savu labāko biedru cīņu un darbu atspoguļojumu, bet arī tie, kas pēc daudziem gadiem šķirs grāmatu lappuses un vēlēšies redzēt, ka strādāja, dzīvoja un cīnījās laudis, kas uzcelta komunismu.

Un, lūk, — 1947. gada esamam Valda Luksa poēmu «Rita sāk dzīvot»,

kas, neraugoties uz dažiem trūkumiem, tomēr bija solis uz priekšu latviešu episkās dzejas attīstībā. Lūk, ka ar šo darbu sāks dzīvot visa mūsu episkā dzeja, lūk, ka vienai bezdelīgai sekos daudzas citas. Dienmē, šajās cerībās bija jāvilās.

Ar lielākiem starplākiem esam gan laicīgi dažas vairāk vai mazāk padevušas poēmas, kas lielam lielo tiešu pieder jaunākās paaudzes dzejnieku spalvai, tomēr par episkās dzejas uzplaukumu vēl ne tuvu nevaram runāt. Piemēram, šogad neviens no republikāniskajiem periodikas izdevumiem vēl nav publicējis nevienu latviešu padomju dzejnieka oriģinālpoeamu, un nav arī nekādu izredžu šinī gadā tādas sagaidīt.

Cik bezgala daudzveidīga ir mūsu dzīve, tikpat daudzveidīgām vajadzēja būt mūsu poēmām gan saturā, gan arī formā. Labākie padomju dzejnieki jau sen apguvuši un virza tālāk klasiskās poēmas tradīcijas, radoši pieļēdami savām iecerētājām temām un veldodami formu, lai tā jo pilnīgāk palīdzētu nodomātā saturā atklāšanai. Ja lasām, piemēram, Aleksandra Tvardovska episko dzeju, tad redzam, ka neviens no šiem darbiem nav poema šī jēdziena parastajā nozīmē. Tā «Vasilija Tjorkins», ko pats autors titulējis kā grāmatu par karavīru, faktiski būtu uzskatāms par dzejoļu ciklu, kas, izkārtots laika secībā, kopsumā tomēr dod poēmas iespaidu.

Visai īpatnēji savas poēmas uzrakstījuši arī P. Antokolskis un M. Aligere. Kopējās visiem šiem darbiem ir tikai tas, ka autori te sniedz precīzu laikmeta ainu, sniedz dzīvus cilvēkus, kas, protams, katrā episkajā dzejas darbā ir pats galvenais, pat absolūti nepieciešamais.

Nenoliedzami, ka arī latviešu padomju dzeja ir sastopami mēģinājumi sav-

daģīgi risināt poēmas viēlu, taču rezultāti līdz šim nav sevišķi iepriecinoši. Tā, piemēram, Meinharda Rudzišs par savas poēmas «Dziesmu ceļš» mugurkaulu bija izvēlējis dziesmas, ko tauta dziedājis dažādos vēstures posmos. Tiesa, dzejniekam ar šo dziesmu palīdzību izdevās sniegt diezgan interesantus un pareizus laikmeta notēlojumus, bet poēma nebija dzīvu cilvēku, tā palika bez varoņa, izkanēja līdz ar visām daudzajām dziesmām bez lielākas nozīmības. Vispār, jāatzīmē, ka tieši cilvēki vismazāk padevušies mūsu episkajos dzejas darbos. Arī Pavla Vilpa grāmata «Fabrika pie Gaujas» cietā neveiksmī tieši tāpēc, ka tajā neredzējām istus cīnītājus, tāpēc ka atzītiem un darba procesa bija nozudis pats darba darītājs.

Otrs mūsu epiku Achilla papēdis ir kompozīcijas jautājumi. Cecīlijas Dīneres «Seržanta Sarmas dziesmā» ir daudz veiksmīgi uzrakstīti lappuši, samērā gludi rit pants, autore savu domu pasniedz pietiekami skaidri un emocionāli. Un tomēr — atsevišķās nodaļas paliek tikai atsevišķas nodaļas, kas nesakļaujas, neveido vienu veselā dzejas darbu. Līdzīga nelaime bija vērojama arī dzejnieces otras poēmas «Brīves karēvīša» pirmajos varantos, kas vājās kompozīcijas dēļ atzādānāja diezgan izplūdušu lirisku galveno varoņa biogrāfiju.

Isti pateicīga viēla episkās dzejas žanram arvien bijusi mūsu varonīgā pagātnē, cilvēki, kas visu savu dzīvi un sevi pašu atdevuši cīņai par padomju varu, cīņai par mūsu Dzimtenes brīvību un varonību.

Jau labi sen apkļusuši Tēvijas kara lielgabali, tomēr vēl līdz šim mums nav plašāku episku dzejas darbu, kur visā pilnībā atklātos latviešu strēlnieks, kas plecu pie pleca ar krievu un citu padomju tautu biedriem cīrta ceļu uz dzimteni un palīdzēja sakaut fašistiskos lebrucējus. Dzejniekiem tā-

par MTS vēl arvien nav nobeidzis Valdis Luksa, nav nekādu ziņu par to, kur palikusi Meinharda Rudziša apēlītā poema.

Pēckara gados vairākas nelielas poēmas devis Jūlijs Vānags. Lai minam kaut vai tikai «Sudraba gļedes» un «Uz gļekšņa». Šie darbi nenoliedzami rāda, ka Vānags ir viens no spējīgākajiem mūsu episkās dzejas veidotājiem, tomēr savu lielo poēmu «Zeme», kuras fragmenti parādījušies dažādos periodiskos izdevumos, Vānags vēl arvien nav nobeidzis.

Kā zināms, tad poēmas rakstīja vairāki jaunie dzejnieki — Vizma Belševica, kas publicējis «Poemu par septiņvārpu kvieši», strādā pie jauna dzejoļjuma par kādu ievērojamu slaucēju, Arvids Skābe — par tramvaju depo strādniekiem, Vladimirs Kaijaks kopā ar Mirdzu Bendrupi — par jauno Ķīnu. Ar šie darbi vēl pagaidām nav ieraudzījuši dienas gaismu. Jau pirms ilgāka laika poēmu par miera cīņu pabēdza Tālvāldis Brīckā, taču iztirzāšanai Rakstnieku savienības dzejas sekcijā autors savu darbu vēl nav iesniedzis un rezultātā — poēmas neradām.

Ir pilnīgi skaidrs, ka, pabēdžot kaut tikai šos pieminētos darbus vien, lielā mērā būtu likvidēts tas parrāvums, kas vēl arvien stipri manāms episkās dzejas frontē. Rakstnieku savienībai, tās izdevumiem un pirmām kārtām dzejas sekcijai jādara viss iespējamais, lai sniegtu dzejniekiem nepieciešamo palīdzību.

Protams, nav viegli vairākus mēnešus un dažkārt pat gadu sēdēt pie poēmas vai plašāka dzejoļu cikla, sevišķi vēl, ja ievērojam mūsu dzejnieku lielo noslogotību. Tomēr tas ir vajadzīgs darbs, un mums ir talantīgi dzejnieki, kas, saņemdami vajadzīgo biedrisko palīdzību, šo darbu spēj veikt. Episkās dzejas atpalcība pašreiz ir ļoti jūtama, tāpēc jānobīlize visi spēki, lai šo stāvokli likvidētu. Pabeigt aizskātos un iecerēt jaunus episkās dzejas darbus — tam jāklāst par mūsu dzejnieku kaujas lozungu.

Jauno autoru semināru sagaidot

Saruna ar jauniešiem prozaikiem

I. Sacerējuma galvenā ideja

JANIS NIEDRE

Mums ienākušī vairāki jauno iesācēju prozas darbi, kuru autori vēlas, lai viņu darbus kritiski novērtētu, atsegtu trūkumus un kļūdas. Piesūtītie stāsti tematiski visai atšķirīgi. Tajos aprakstīti gan mūsu kolchoznieki, gan komunālās saimniecības darbinieki, gan reliģijas māpu apmācītie cilvēki, gan brīvības cīnītāji Korejā.

Stāstā «Slaucējās» notēlotas divu kolchozu lopkopes. Viens — darbs notāstīti labi, otrs — slikti. Autors atēlojis darba grūtības, lopkopju cenšanos sagādāt valstij vairāk piena. Ir pāris labu iezīmētu tēlu. Uzskicējuma redzam citu lopkopi un tāl prestatā otru — kūtru. Lasītājs no šā darbība var iepazīties ar darba tehniku lopkopības fermās, viņš te atradīs dažus atsevišķus interesantus notikumus uzskicējuma, svaigus dabas aprakstus. No visa tā var secināt, ka sacerējuma autors nav gluži bez stāstītāja dāvanām.

Stāsts «Dienas gaitas» vēsti par kādas Rīgas nomaļās namu pārvaldnieka darbu. Te parādīti vairāki interesanti cilvēku tīpi, atstāstīti zīmīgi atgadījumi no komunālās saimniecības darbinieku ikdienas. Pat ļoti daudzi atgadījumi, tā kā gandrīz jau var runāt par namu pārvaldnieka dienas gaitu protokolu. Un kaut gan pats namu pārvaldnieks, par ko autors stāsta pirmajā personā, nepaceļas līdz pilnasinīgai tēla — tipa pakāpei, arī «Dienas gaitu» autors nevar noliegt literāto dotumu iezīmes.

Stāstīnš «Viraka tvans» notēlo vakardienas un šodienas Latgali, vēsti par nelaimīgo bāreni Moniku, kas, kaļot baznīcas kvēpinātā viraka apreibināta, kļūst baznīcas verdzene. Stāstīnā iezīmējas mūķenes tēls, ir samānāmas arī Monikas portreta kontūras, bet visumā nelaimīgās meitenes raksturs izveidots nepilnīgi. Arī stāsta «Viraka tvans» autors nav bez talanta dzirksts.

Taču visi trīs pieminētie rokraksti nav vēl izveidoti stāsti. Ar avīzrojumiem, ar atsevišķu teikumu vai detaļu palīdzību mēs vēl neesam nekas panākuši. Uzrakstītais nespēj savaldzināt lasītāju, nerada viņā emocionālu pārdomojumu, lasītāja skats pārsīd šo rokrakstu lappusēm diezgan vienaldzīgi, kā dzelzceļa pasažiera skatiens vienmuļai aļinai aiz vagona loga. Visos trijos sacerējumos atsevišķi fakti un sīki notikumi aizsedz būtisko. Stāstiem trūkst spilgtu, tīpizētu tēlu, stingras virzības, kas izteiktu sacerējuma galveno ideju.

Redzams, pieminēto stāstu autoriem jautājums par darba galveno ideju nav pilnīgi skaidrs. Viņiem liekas, ka galvenā ideja nāka pati no sevis, ka pietiek tikai ar to, ja autors aprakstīs «interesantus» dzīves notikumus, ja parādīs atsevišķus cilvēkus. Taču tā tas nav. Jebkurā patiesā mākslīgā darbā vienmēr ir viena galvenā ideja, problēma, kas apvieno un pakļauj visu sacerējuma ietvertoto materiālu.

Galvenā ideja nosaka autora nostāju sabiedriskajos jautājumos, izteic viņa apstiprinošo vai nosodošo nostāju pret dažādām parādībām kolektīva un individa dzīvē. Ne tik daudz pati tēma — kolchoznieku, strādnieku, skolu jaunatnes un citu dzīve, ko autors apraksta, konkrētais lopkopju vai namu pārvaldnieka darbs, ka tas ir mūsu apskatāmajos darbos, bet galvenā ideja — sabiedriski politiskā doma, kas izteikta tīpizētos tēlos, ir pats svarīgākais. Galvenajai idejai jābūt tik nozīmīgai sabiedrības dzīvē un autoram jāprot izteikt to ar tik spilgtiem mākslinieciskiem tēliem, ka tā neļauj lasītājam palikt vienaldzīgam. Galvenajai idejai jākan cauri visam darbam, jāatbalsoja visa autora iecerētā materiāla, te nepietiek ar precīzi formulētu atbildi beigās: «Redziet, tas ir tā un tā».

Pievēršoties pieminētiem no latviešu literatūras, A. Upīša novele «Stāsts par mācītāju», kas lasītāju saista ar dažādām baznīckunga neveiksmēm izdabāt «dievam» un kungiem zemes vīrs, galveno ideju varētu izteikt apmēram šādi: mācītājs parasti ir buržuāzijas kalps. Viļa Lāča novele «Vēlā kurinātājs», kurā autors aprakstījis kapitalistu izsūktā strādnieka — jūrnika likteni, galvenā ideja skaidri formulēta sacerējuma beigās izskaņā: kapitalistiskās iekārtas humanitāte ir tas, kas nesniedz nekādu palīdzību vecam darba nomocītam cilvēkam, atstājot to bada nāvē. Beigu izskaņā formulēta arī A. Grigulja stāsta «Leģiona lēla deg spuldze» ietvertā ideja. Proti: Padomju zemē izzūd atšķirība starp centru un rajoniem, starp pilsētu un laukiem, starp garīgo un fizisko darbu. E. Vilka stāsta «Cilvēks piedzi-

mis» galvenā ideja ir draudzīgās padomju cilvēku saimes dziļā gādība par katru atsevišķu cilvēku. Sos darbus lasīdami, mēs skaidri uztveram tajos izteiktās idejas un, vēlīgāk ielūkojamies, redzam, cik mērķtiecīgi galvenajai idejai pakļautas visas citas sacerējuma ietvertās idejas un kā tās izpauž sacerējuma tīpizētie tēli. Pati tēma: lauku mācītāju dzīve (A. Upīša novele), jūrnika dzīve kapitalistiskajā Latvijā (V. Lāča novele), kultūras darbs mūsdienās lauku rajonā (A. Grigulja stāsts), zvejnieku darbs un dzīve Padomju Latvijā (E. Vilka stāsts) gan ir konkrēti viela šīs galvenās idejas iemiesojumam, bet tiepat ļoti autors ideju varēja izteikt arī ar citu dzīves materiālu. Turpretim stāstos «Slaucējās», «Dienas gaitas», «Viraka tvans» ietvertais materiāls, temata izvēle autoriem nenoder par galvenās idejas izteicēju. Redzams, autori ir stājušies pie stāstu saceres ar vienu domu: precīzi aprakstīt savus novērojumus, fiksēt interesantākās (pēc viņu ieskata) savas dzīves epizodes, parādīt savu konkrētu darbu, savu aroda zināšanas. «Dienas gaitu» autors pat izteicās, ka viņš esot gribējis «aprakstīt kaut ko no savas dzīves» tikai tāpēc, ka ir «šo to pieredzējis». Par «Slaucējām» var sacīt tik daudz, ka šis rokraksts gan patstāvīgi, ko kolchoznieki dara, lai no govim izsūktu vairāk piena (zināms, arī tas ir ļoti svarīgi, tomēr šāda jautājuma iztirze pieder pie popularizāniskajai brošūrai vai instrukcijai), kamēr cilvēki, pašas kolchozu lopkopes, ar savām domām, cilvēcīgajiem pārdomojumiem, ilgām, šaubām, cīņām, ar savu leksējo pāraugsni sacerējumā nav gandrīz nemaz parādīti. «Dienas gaitas» ir rālā valoda uzrakstīts sacerējums, kas atgādina ziņojumu, kā izpildīt namu pārvaldnieka darba instrukciju, bet nevis stāsts par Padomju zemes komunālā īpašuma pārziņātāju. Te neredzam cilvēku — jaunās sabiedrības cēlāju. Stāsta «Viraka tvans» idejiskais trūkums tas, ka kaļot baznīcas tumsnības atnaskojums parādīts ar pārāk maznozīmīgām epizodēm, kas lasītāju nemobilizē uz baznīcas reakcionārās ietekmes iznīcināšanu.

Saprotams, galvenā ideja nerodas autora iedomā. Galveno ideju rakstnieka atrod dzīves īstenībā. Ja viņš šai īstenībā vērtīgi seko un tās faktus parāda marksisma-leņinisma skatījumā. Rakstniekam jābūt patiesam savas zemes, darba tautas patriotam un viņš nedrīkst palikt vienaldzīgs pret to, kas svarīgs padomju tautai, visai progresīvajai cilvēcei. Tikai tad, ja rakstnieks cīnās par kaut ko vai pret kaut ko, ja viņš nav tikai nevarīgs vēroētājs, viņš katrā tomā izvirzīs tautai nozīmīgu galveno ideju.

Beidzot, par sacerējumu «Cīņa par gaisu». Tas ir stāstījums par amerikāņu lidotāju Korejas karā. Autors darba ietvēris pareizu ideju: netaisnā, imperialistu izraisītā kara vienkāršā ASV cilvēks nāc pie atzīšanās, ka pret tādu karu ir jācīnās. Kādreiz presē mūsu rakstniekiem izteiktais pārmēts par pļēvēšanos citu zemju tematikai nav būtisks, jo PSRS Rakstnieku savienības statūtos ir atsevišķs pants, kurā prasīts, lai padomju rakstnieki attēlotu savos darbos arī kapitalistisko un koloniālo zemju darbalaugu varonīgo revolucionāro cīņu. Bet «Cīņa par gaisu» nav izdevies stāsts. Pareizā ideja nav pilnīgi iemiesota mākslās darbā, nav pacelta līdz mākslas līmenim. Jo rakstītājs nepazīst to konkrēto vidi, kurā dzīvo un darbojas stāsta personāži. Stāsta viss nekonkrēts, attiecīgajai videi un apstākļiem neraksturīgs. Korejas kara apstākļus raksturojošā viela nemita no epizodiskiem žurnālu rakstiem, kolorītiem izlietotajiem Latvijā mežu, pat kartupeļu lauku apraksti, amerikāņu ievērtīti atgādina Baltijas baronus pēc vectēvu nostāstiem, bet ne tīpiskos mūsdienu «pasaulas iekarotājus». Šis stāstīnš ir spilgtā ilustrācija iepriekš sacītajam: idejai jāizpauž no konkrētās dzīves, kurā autors ļoti jāpazīst. Ideja rodas, rakstniekam apkopojot konkrēto dzīves faktu materiālu, visparinot to. Lai rakstītu par citām zemēm, autoram ļoti dziļi un vispusīgi jāzina tautu vēsture un šo zemju nacionālās īpatnības, cilvēku psihiskā struktūra, jāprot saskatīt tīpisko.

II. Kompozīcija un sīžets

Kāds jauns autors apgalvo, ka sīžeta un kompozīcijas būtība viņam

pēc literatūras teorijas grāmatas ir pilnīgi skaidra un ka ne sīžeta veidojums, ne kompozīcija, stāstu rakstot, viņam grūtības nesagādā. Viņš saka: «Kompozīcija ir līdzeklis mākslā, lai parādītu un atsegtu raksturus ar pakāpenisku to īpašību un pazīmju uzziņošanu un padziļināšanu, parādot raksturus attiecības pret citiem raksturiem. Kompozīcija ir mākslas darba uzbūve. Daļdarba sīžets ir konkrēta sacerējuma notikumu sistēma, ar kuras palīdzību atklājas konkrētie raksturi kā savstarpējās attiecības, tā savstarpēja iedarbība.» No šiem formulējumiem redzams, ka autors ir ieskaņties literatūras teoriju (ko, diemžēl, daudzi nedara), tomēr stāstīnš «Pārākšana» rāda, ka savienot teoriju ar daiļrades praksi viņam vēl nav pa spēkam. Aprakstīdams vecā skolotāja atgriešanos pēc īgas prombūtnes dzimtajā rajonā un viņa satikšanos ar saviem kādreizējiem audzēkņiem, autors pametis novārtā tikko izsacīto pareizo teoretisko atziņu. Notikumi, apraksti un detaļas stāstā nav aptverti vienā sistēmā, lai pakāpeniski atsegtu tēlus un raksturus viņu mijiedarbē un sadursmēs. Notikumi un epizodes, pie kuriem sacerētājs saista lasītāja uzmanību, daudzos gadījumos ir pilnīgi nevajadzīgi, tie neatsedz varoņa iekšējo būtību, nekalpo galvenā konflikta atvēršanai. Stāstā pilnīgi nevajadzīgs ir garais vilciena pienākšanas apraksts, pakāvēšanās pie dažādiem sīkumiem, kas gan saista lasītāja uzmanību, uz brīdi ieinteresē to, bet nedod neko tālākam stāsta risinājumam. Autors aizrāvēs ar «interesantām detaļām, interesantiem faktiem», ar dažu labi izdevušos skanīgu frazi, — bet viss tas nekalpo galvenās idejas izteikšanai. Tālab stāstīnš «Pārākšana» kompozicionāli izpūdis, sīžetiski neizturēts. Lai tas kļūtu iedarbīgs, tas pilnīgi jāpārstrādā.

Kompozīcijas un sīžeta izveidē lielā trūkumi ir arī stāstam «Intervija». Tikko proza nopietni vingrināties pasākums jaunietis savā darbā aprakstījis atcēlta amerikāņu ģenerāļa interviju aizokeāna «brīvās preses» reportierim, kuram tas cenšas pierādīt, ka viņš nav ne par matu lielāks zaglis kā viņa augšle priekšnieki un buržuāzisko partiju «bosu». Autors uzrāda atzīstamas tēlotāja spējas, viņa uzimētie amerikāņu ģenerāļa un aviānīka portreti ir krāsaini un iespējams atmiņā. Bet arī «Intervijas» autors pietiekami nepārvalda kompozīciju un sīžetu: stāsts pieblīvies garām nevaizdīgiem aprakstiem, iespraudumiem, sāpūs atkāpumiem. Autors centies izīmēt katru savu personāža žestu, vatību, kustību, ik mirkli, līdz ko atēlotie cilvēki pasaka kādu vārdu. Līdz ar to stāsts kļūst garlaicīgs, svarīgākais, tīpiskākais notikums un raksturu valstos iestāj nevaizdīgs, liekos sīkumos.

Neapstājoties pie pieredzējušu autoru darbiem, kas mums visiem jālasa atkal un atkal kā mācības līdzekli mākslinieciskajā meistībā, — parauzīsimies, ka kompozīcijas un sīžeta jautājumu atrisinājis kāds cits jauns autors. Nemsim Z. Skujņa stāstīgu «Nelaimīgā pēkšņa» («Zvaigzne», 1953. g. 17. num.). Jūs lasījāt šo stāstīgu par «nelaimīgo putnu» — māpīcīgo Simjūdu? Stāstīnš nav bez trūkumiem izteiksmes līdzekļu, arī valodas ziņā, bet kompozicionāli tas izstrādāts samērā labi. Autors izvirzīta ideja atmaskot māpīcību, kāda vēl piemīt dažiem mūsu sabiedrības vienpantiem, ir izteikta skaidri, ar ļoti izīmētiem tēliem un spilgtām epizodēm. Autors izsmej tīcību «nelaimīgajai pēkšņai», panākdamus to ar veiklu dažādu jocīgu notikumu un dažādu atgadījumu secīgu savīrknēju, kur katrā epizodē jo pilnīgāk parāda mūļķīgo tīcību «nelaimīgajai pēkšņai». Kad stāsta beigās noskaidrojas, ka Simjūda šisdiens «nelaimīgais notikums» nav visā noticis «nelaimīgajā pēkšņā», bet «latīnīgajā ceturtdienā», lasītājs veselīgi smejas. Ja mēs no Skujņa stāsta izņemtu kaut vienu autora ieviestu notikumu jeb epizodi, stāsts zaudētu, tā tēli kļūtu pālsaki, galvenā ideja vairs nebūtu tik skaidra. Turpretim no stāstiem «Pārākšana» un «Intervija» var droši izsvītrot četrus piecus notikumus, un zaudēts ar to nebūs itin nekas. Tas liecina, ka kompozīcijā katram sīkumam sevī jāatbilst, ka literarajā darbā nedrīkst būt nekā nejauša, ka stāsta katram notikumam, faktam jābūt pamatotam un organiski jāsaista ar citiem, lai atsegtu un padziļinātu raksturu iekšējo būtību, lai izsacītu sacerējuma galveno ideju.

DABA — ZINĪBU MĀTE

GAISMA UN ENA

Halturu gleznotājs skiču medībās

L. Samoilova zīmējumi

Pēteris Sila nepublicētie satiriskie dzejoļi

Laiskuma Mārtiņš

Kā gan Mārtiņam ir gājis?
Gadā viņš ir izstrādājis
Tikai vienu darba dienu.
Ne viņš aris, ne viņš sējis —
Puķu podā izaudzējis.

Mirti brūtes vainagom.
Tikai viena bēda — rau:
Nelaimīgas Mārtiņam:
Mirtē ir, bet brūtes — nav.

Jaunā glezna

Bij jaunu gleznu uzgleznojis Pāvs.
Tur redzams bija tīrums prāvs.
Un ceļš, un birza, un rēl šis tas,
Kas dažkārt gleznā piederas.
Pāvs atcīnāja kolēģas,
Lai tie šai darbā paskatās.
Vispirmais nāca Gailis.
— Cik liela krāsu daile!
O, kikerīgā!
Es apsveicu.

Pūškrēslis Dzērve atsteidzās,
Pie vārda tūlī pieticās:
— Cik zeme zaļa, gaiss cik zils,
Birzs balta, gluži tā kā pils.
Bravo, bravo!
Nāc, apbrīno.

Un nāca Stārķis, Lēlis ar
Un visi slavēja, cik var:

— Darbs izdevies šis tiešām ir,
Pat premija tam jāpieskait.
— Gā, gā! — Vēl nāca Zoss un
pacīlāja pieznu.
— Bet kā tad saucas glezna,
Kas spožā slava vītā?
— Tā saucas: Sējas rītā.
— Tik tiešām lielisks sējas rīts, —
Kāda zvirbulpāris čiepa līdz,
— Ja šādā rītā gaudus sēs,
Tad lielu ražu izaudzēs,
Tad pietiks graudu cilvēkiem
Un arīdžan mums, zvirbuliem.

— Bet kur tad sējējs? — Sīlis
iesaucās.
Nu visi platām acīm gleznā skatījās.
Nā, sējējs nebij ieraugāms paties,
To uzgleznot bij Pāvam aizmirsies.

Pārdaugavas gailis

— Kikerīgā!
Es dziesmā pārkais par visiem Rīgā,
— Kāds Pārdaugavas gailis skaļi liellājs.
— Man balss kā ērģeles.
Kad rītos knābi vajā vēru es,
Vai jauns vai vecs,
No gultas tālīn ārā lec.
Man draud, ja es tā dziedāšot,
Drīz zupas katlā nokūšot,
Ko es par tādu biedu?
Jo spārīgāk vēl dziedu.
Kikerīgā!
Urā!
Es dziesmā pārkais par visiem Rīgā.

Tai vietai garām gadījās let Ezim.
— Jā, kas tad nezina? —
Tu dziedi skaļi, tiesa gan.
Bet kaut gan lakstīgalas dziesma
klusāk skan,
Tā vairāk patīk man.
Ne katrreiz skatūmā ir pārākums.

Šis padoms derīgs visiem mums.
It īpaši lai dzejnieki to vērd liek:
Ar skaļiem vārdiem vien vēl nepietiek.

Par jaunatnes dziesmu festivala sarīkošanu

Latvijas LKJS CK pieņēma lēmumu par jaunatnes dziesmu festivala sarīkošanu 1953. gada decembra pirmajā dekādē. Festivalu rīkos kopā ar Latvijas PSR Kultūras ministriju un Latvijas arodbiedrību republikānisko padomi. Festivala mērķis — plašāk popularizēt jaunatnes masās padomju un ārzemju progresīvo komponistu dziesmas, aktivizēt mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu darbību un komjaunatnes organizāciju piedalīšanos kora darbā.

Jaunatnes dziesmu festivala notiks Rīgā. Festivalā piedalīsies pašdarbības kori un vokalisti — arodbiedrību klubu, augstskolu, skolu un arodskolu dziedātāji, kā arī profesionālie kolektīvi un izpildītāji. Festivala programma — dziesmas par Komunistisko partiju un Padomju Dzimteni, Lielo Tēvijas

karu, krievu un latviešu tautas dziesmas, jaunatnes revolucionārās dziesmas, PSRS un tautas demokrātijas valstu tautu dziesmas, miera cīnītāju, jauno komunisma cēlāju, skolu jaunatnes un liriskās dziesmas.

Festivala dienas visos arodbiedrību klubos notiks koncerti, Rīgas jaunieši tiksies ar komponistiem, dzejniekiem, jauno dziesmu autoriem. Muzikas vēsturnieki-teoretieki noturēs pārrunas par padomju dziesmām. Festivala nobeiguma koncertā piedalīsies labākie dziesmu izpildītāji.

Latvijas LKJS CK uzdeva Rīgas komjaunatnes organizācijām aktīvi piedalīties jaunatnes dziesmu festivalā sagatavošanā un norisē.

(LTA)

J. Raiņa vārdā nosauktajā Literatūras muzejā atvērta Raiņa dzīvei un darbiem veltīta izstāde. Attēlā: izstāde eksponētie Raiņa darba istabas piederumi.

Jaunas grāmatas

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

DAILĪTERATŪRA

Maksim Gorkijs. Raksti. XXI sējums. 504. lpp., 7000 eks., Rbļ. 11,80.

V. Reimonts. Zemnieki. 816 lpp., 9000 eks., Rbļ. 30,10.

Ivans Franko. Borislava smejas. 304 lpp., 10 000 eks., Rbļ. 5,70.

A. Čechovs. Izlase. I sējums. 656 lpp., 10 000 eks., Rbļ. 12,15.

Aleksejs Tolstojs. Pēteris Pirmais. 568 lpp., 10 000 eks., Rbļ. 16,15.

Anatols Imermanis. Kur visi kuģi satiksies. 112 lpp., 2000 eks., Rbļ. 3.

K. Staņukovičs. Jūras stāsti. 344 lpp., 10 000 eks., Rbļ. 5.

D. Furmanovs. Dumpis. 368 lpp., 10 000 eks., Rbļ. 8,15.

Э. Вейденбаум. Избранное. 104 стр., 10 000 экз. Руб. 2,70.

Анна Саксе. Искры в ночи. 264 стр., 10 000 экз. Руб. 6,15.

Анна Саксе. Трудное племя. 264 стр., 10 000 экз. Руб. 5,85.

JAUNATNES UN BERNU LITERATŪRA

N. Nosovs. Uz kalniņa. 36 lpp., 30 000 eks., Rbļ. 1.

Valentins Katajevs. Par Padomju varu. 544 lpp., 12 ielīm., 10 000 eks., Rbļ. 14,05.

S. Maršaks. Ugunsgrēks. 20 lpp., 20 000 eks., Rbļ. 1,40.

Elina Zālīte. Birzīnā sēpojo. 24 lpp., 20 000 eks., Rbļ. 1.

V. Smirnovs. Tikšanās. 100 lpp., 10 000 eks., Rbļ. 2,20.

A. Pachomovs un S. Michalkovs. Svarīgas lietas. 20 lpp., 15 000 eks., Rbļ. 0,80.

S. Rozanovs. Travkas piedzīvojumi. 136 lpp., 10 000 eks., Rbļ. 3,40.

Jūlijs Vanags. Kapteinis Azāns. 20 lpp., 15 000 eks., Rbļ. 2,25.

Р. Селис. Ученики и подмастерья. 208 стр., 50 000 экз. Руб. 3,95.

Э. Бирнник - Улитт. Пастаринь в школе. 128 стр., 10 000 экз. Руб. 2,75.

MAKSĻAS DARBI

Atklātnes. 25 gab., dažādi skati (vienkrāsainas). 25 x 10 000 = 250 000 eks., Rbļ. 0,15.

Mākslinieks M. Gleichs. Plakāts — Mīcūrina zinātni kolchozā! 2500 eks., Rbļ. 1.

Mākslinieks A. Jēgers. Plakats — Iegādājieties valsts 3% iekšējā laimesta aizņēmuma obligācijas. 10 000 eks., bezmaksas.

ŠONEDĒĻ

Sodien Latviešu un krievu mākslas muzejā lektorijā lekcija «Padomju māksla cīņā par mieru». Sākums plkst. 14.

«Dinamo» stadionā sacensība republikas futbola meistariem izcīņā starp Rīgas «Dinamo» un Talsu «Daugavu». Sākums plkst. 14.

Sanitārās izglītības namā, Raiņa bulvārī 15, asistentes A. Pāvulas lekcija «Dzīvības pagarināšanas problēma». Sākums plkst. 18.

22. septembrī Filharmonijas koncertzālē literārs koncerts. Piedalās Operas un baleta teātra solisti A. Daškova, E. Pakule, V. Davidone, P. Grāvelis, A. Priēde, J. Pankrate, A. Lembergs, H. Ritenbergs, Dalles teātra aktiše V. Artnane un Filharmonijas aktieris S. Vasiljevs. Sākums plkst. 20.

23. un 24. septembrī Operas un baleta teātri PSRS Valsts Akademiskā Lielā teātra solistu M. Pliseckas un J. Kondratova viesizrādes Čaikovska baletā «Gulbjū ezers». Sākums plkst. 20.

24. septembrī «Daugavas» stadionā PSRS kausa izcīņas sacensība futbolā starp Vilņas «Spartaka» un Rīgas «Daugavas» komandām. Sākums plkst. 17.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 20. septembrī, pa viļņi 521,7 m: pl. 13.45 koncerts, veltīts republikas vieglatlētikas rūpniecības stacionāriem. Pl. 15.20 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Pl. 16.10 literārs raidījums. Ukrainu rakstnieka V. Sobko lugas «Spirgais vējš» fragments. Pl. 18.30 koncerts «Mikla». Pl. 19.45 muzikāls radioatskaits «Pa Rīgas teātriem un koncertzālēm».

Pirmdien, 21. septembrī, pa viļņi 521,7 m: pl. 9.00 literārs raidījums. Krievu rakstnieka Gu-Ju stāsts «Agri plūktis auglis ir rūgts». Pl. 20.00 Nopelniem bagātās kora kapelas «Dumka» koncerts. Pl. 23.00 Afanasjeva koncerts vijolei un orķestrim.

Otdien, 22. septembrī, pa viļņi 521,7 m: pl. 9.00 literārs raidījums no cikla «Brālīgo republiku literatūra». Baškīru literatūra. Pl. 19.30 literārs raidījums. G. Nikolajevs un S. Radzinska lugas «Augstais alnis» radiomontaža. Pl. 20.00 simfoniskais koncerts. I daļa. Pl. 21.45 muzikāli izglītojošā programma «N. A. Korskova» (otrā daļa). Pl. 23.00 LPSR Valsts operas un

baleta teātra kora koncerts. Pa viļņi 222,4 m: pl. 21.00 simfoniskā koncerta II daļa.

Trešdien, 23. septembrī, pa viļņi 521,7 m: pl. 20.00 Dvoržaka trio. Pl. 21.50 literārs raidījums. V. Spiridonova stāsts «Ceļš». Pl. 22.15 LPSR Valsts kora koncerts.

Ceturtdien, 24. septembrī, pa viļņi 521,7 m: pl. 21.30 padomju dziesmu ansambļa koncerts. Pl. 21.55 literārs muzikāls raidījums «Mūsu tautas — miera tautas».

Piektdien, 25. septembrī, pa viļņi 521,7 m: pl. 20.00 simfoniskā koncerta I daļa. Pl. 20.40 literārs raidījums krievu valodā. Ed. Veldenbauma dzeja. Pl. 23.00 Sibīrijas krievu tautas kora koncerts. Pa viļņi 222,4 m: pl. 21.00 simfoniskā koncerta II daļa.

Sestdien, 26. septembrī, pa viļņi 521,7 m: pl. 13.30 LPSR Valsts konservatorijas studentu koncerts. Pl. 18.45 koncerts no cikla «Jaunie mākslinieki». Pl. 20.20 literārs muzikāls raidījums «Kupla raža kolchozā». Pa viļņi 222,4 m: pl. 19.30 latviešu tautas dziesmas un dejas.

VENECIJAS KINOFESTIVALĀ

Maskavā atgriezušies padomju kinodarbnieku delegācija, kas piedalījās XIV Starptautiskajā kinofestivalā Venecijā (Itālijā).

Delegācijas loceklis kinorežisors, KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureāts Aleksandrs Ptuško sarunā ar laikraksta «Izvestija» korespondentu dalījās savos iespaidos par festivalu.

— Venecijas festivāls radīja lielu interesi daudzās pasaules valstīs. Venecijā ieradās apmēram trīs simti žurnālistu un daudz fotoreporteru. Itālijas laikraksti un žurnāli veltīja festivalam veselas lappuses, bagāti ilustrētas fotoattēliem.

XIV Starptautiskais festivāls sadalījis divos patstāvīgos pasākumos: populāri zinātnisko, dokumentālo un bērnu filmu festivalu un internacionālās kinematogrāfijas mākslas 1953. gada izstādi.

Pirmajā festivalā vislielākie panākumi bija mūsu dokumentālajai mākslai filmai «Drošārdīgo arena» — par jaunajiem padomju cīrka māksliniekiem, un bērnu filmai «Čuks un Geks». Tās izpelnījās festivāla premijas. Godalgotā arī poļu filma «Galvaspilsēta ir Varšava», čehu — «Augl un ūdens», «Burvju vāze», ungaru — «No pavasara vēsmas līdz rudens aukstajam vējam», angļu — «Suns un brīlanti» un citas.

Viena no pozitīvajām pusēm aizritējušajā Venecijas festivalā bija visdažādākām zinātnes un zināšanu nozarēm veltīto populāri zinātnisko filmu pārpilnība. Interesanta ir franču filma, kas iepazīstina skatītājus ar kukaiņu dzīvi; itāļu filma, kas ļoti savdabīgi veidā parāda augu dzīvi. Interesi radīja arī amerikāņu populāri zinātniskā filma par jūras dzelzītiem. Uz šīs filmas radītājiem, neapšaubāmi, zināmu tēkmi atstājis padomju filma «Jūras dzelzītis».

Lielu iespaidu uz visiem kinofestivala skatītājiem atstāja divas padomju dokumentālās filmas — «Laimīgā bērniņa» un «Nikitskas botaniskā dārzs». Par nožēlošanu, mēs aizvedām sev līdzi tikai divas šā žanra filmas, lai gan mums ir ļoti daudz padomju kinostudijās ražoto visinteresantāko dokumentālo un populāri zinātnisko filmu.

Pēc festivala beigšanās sākās internacionālās kinematogrāfijas mākslas 1953. gada izstāde. Tajā piedalījās 16 valstis — Argentina, Brazīlija, Čehoslovākija, Francija, Rietumvācija, Japāna, Anglija, Indija, Itālija, Dienvidslāvija, Polija, Spānija, Zviedrija, Ungārija, Padomju Savienība un Amerikas Savienotās Valstis. Šīs valstis demonstrēja 28 mākslas filmas.

Padomju filmu «Vasilija Bortņikova atgriešanās» (režisors V. Pudovkins), «Rimskis-Korsakovs» (režisori G. Rošāls un G. Kazanskis) un «Sadko» (režisors A. Ptuško) demonstrējumi pagāja ar lieliem panākumiem. Pirms filmas «Vasilija Bortņikova atgriešanās» demonstrējuma festivāla žūrijas komisijas loceklis N. Helli teica izcilā padomju kinorežisora V. Pudovkina piemīnīti veltītu runu. Viņš raksturoja Pudovkina radošo ceļu, atzīmēja viņa milzīgos nopelnus ne tikai padomju, bet arī visas pasaules kinematogrāfijas attīstībā.

Pudovkina filmas demonstrējums

notika apklusušā zālē, darbības gaitā skatītāji vairākkārt aplaudēja. Šo filmu kritika vērtēja dažādi, bet visi bija spiesti atzīmēt režijas un izpildījuma augsto meistari, operatora teicamo darbu.

Milzīgu interesi radīja filmas «Rimskis-Korsakovs» noskatīšanās. Itāļu avīzes atzīmēja aktieru G. Belova un N. Cerkasova teicamo tēlojumu, operatoru lielisko darbu. Tika pasvirītas šīs filmas izcilās vokālās, muzikālās un skatuviskās īpašības, kā arī lielā krievu komponista operdarbu prasīgā izvele.

Labi aizritēja arī filmas-telksmas «Sadko» demonstrējums. Preses nopriedošais vairākums augsti novērtēja šo padomju filmu.

Lielā panākumi bija poļu un čehoslovāku filmu demonstrējumiem. Tā Itālijas prese, runājot par poļu režisora Aleksandra Forda filmas «Sopena jaunība» vērtību, norādīja, ka Sopenam veltītās Holivudas filmas attēlojušas galvenokārt atsevišķus momentus viņa intimajā dzīvē.

Čehoslovākijas kinematogrāfiju pārstāvēja lielā leļļu kino meistara režisora Irži Trnka filma «Senās čehu leģendas» un Martina Friča «Asins noslēpums».

Padomju delegācijai visur tika veltīta ārkārtīga uzmanība, un tā baudīja lielu lielu vairākuma ārzemju kinodarbnieku, kā arī starptautiskā kinofestivala organizatoru sirsnīgu atklāsmi. Žurnālistu aprindās un dažādu valstu lielāko kinodarbnieku vidū pareģoja, ka padomju mākslas filmas saņems festivāla augstāko balvu. Tomēr žūrija, kurā bija galvenokārt reālisti, pārstāvēti, rīkojās zem dažu tādu ārzemju aprindu, kā arī lielo kinouzņēmēju spiediena, ar kuriem satīti Itālijas kinofilmu izmantoji. Tāpēc žūrija vienam nepiešķīra festivāla lielo premiju — «Svētā Markusa zelta lauvas», diplomātiski atceļot šo premiju.

Par XIV Starptautiskā kinofestivala un internacionālās kinematogrāfijas mākslas augstāko balvu tādējādi kļuva «Sudraba lauvas» premija. Šī premija tika piešķirta sešu valstu režisoriem — japāņu režisoram Kenijam Micoguki par filmu «Ugecu notikums», angļu režisoram Džonam Hastonam par filmu «Moulin-Rouge», franču režisoram Marselam Karne par filmu «Tereze Rakana», itāļu režisoram Federiko Felini par filmu «Memmes dēliņi», amerikāņu režisoram Rejam Ešli par filmu «Mazais bēglis», «Sudraba lauvas» premiju saņēmu arī es par filmas «Sadko» radīšanu. Kā atzīmēts žūrijas lēmumā, premija piešķirta par «izdomas bagātību un par to, ka filmā harmoniski un spīdoši saskaņoti krievu tautas eposa, operas un baleta tradīcijas nālie elementi».

Japāņu filma «Ugecu notikums» stāsta par divu vienkāršu japāņu dzīvi. Viens no viņiem sapņo kļūt par podnieku un ar savu meistarskaidru darbu tikt pie labklājības un bagātības. Otrs tiecas kļūt par karavīru, iegūt apbalvojumus un atzinību. Bet, iziedams cauri kara pārbaudījumiem, filmas varonis nolād gan savu likteni, gan japāņu militaristus, kas noveduši valsti pie katastrofas. Šīnī filmā jūtams skaidrs pretkara virziens. Filma interesanta arī no režijas un aktieru spēles viedokļa.

Jaunas filmas „PARMAS KLOSTERIS”

ķītrā liekuļa un tirana, Parmas prinča Ernesta galma nesaudzīgu atmaskojumu.

Stendala varoņi mil kvēli, vētraim, pašizlīdzīgi. Parādīt šīs cildenās īpašības filmas autoriem izdevies teicami. Fabricija un Klelijas mīlestību, kurus sirsnīgi parādīšanai veltīta gandrīz visa filmas otrā daļa, aktieri Zerrars Filips un Renē Forā attēlojuši ar lielu meistari. Stendala romana lasītājs pazīst leimītos varoņus un līksmi ar tiem satiekas. Toties Džinas Sanseverinas tēls jūtami izmainījies. Romanā Džinas mīlestība uz Fabriciju netraucē viņai būt varaskarai un viltīgai intrigu vijējai. Filmā viņa maz atšķiras no maigās Klelijas.

Tā nav vienīgā izmaiņa. Parmas bargais premjers, nežēlīgais reakcionārs grafs Moska pārvērties par pasīvu mīļotāju, kas klusēdams panes savas dvēseles sāpes. Savādāks nekā romanā ir arī ģenerālis Konti, — viņu, tāpat

Filmu «Mazais bēglis» inscenēja režisors Rejs Ešli maza amerikāņu uzņēmēja privātā studijā. No Venecijas festivāla demonstrētajām vairākām amerikāņu filmām tikai «Mazais bēglis» neatradās tiešā Holivudas ietekmē un izcēlās ar savu progresīvo tendenci. Filmā iztīrāts Amerikas Savienotajās Valstīs tik izplatītais bez uzraudzības pamesto bērnu stāvoklis. Režisors Ešli neizdara nekādus secinājumus, kā isti cīnīties pret šo ļaunumu. Filmā valdīna pieci gadi vecā galvenās lomas tēlāja apdāvinātā spēle.

Arzemu uzņēmēju stiprais spiediens uz internacionālās kinematogrāfijas mākslas 1953. gada izstādes žūrijas locekļiem noveda pie tā, ka «Bronzas lauvas» premiju piešķīra pretkomunistiskajai amerikāņu filmai «Bistamā roka», kas veidota pēc apnicīgā spēļu piedzīvojumu materiāla, kā arī Franko Spānijas filmai «Dievišķais karš», kas propagandē darba un kapitāla mīrmi, līgu sadzīvošanu baznīcas aizbildnībā.

Visos progresīvajos kinodarbniekos radīja sašutumu tas apstāklis, ka festivāla premiju nepiešķīra pazīstamajam čehoslovāku māksliniekam un leļļu filmu režisoram Irži Trnkam par kinofilmu «Senās čehu leģendas». Poļu filma «Sopena jaunība» nesāņēja premiju tāpēc, ka to jau pagājušajā gadā demonstrēja Starptautiskajā festivalā Karlovi Varos.

Bilētes uz Kino pili, kur tika demonstrētas visas filmas, bija ārkārtīgi dārgas. Tāpēc pils tuvumā atvērta kinoteātri «Arenā». Šeit bilētes maksāja ievērojami lētāk. Šīnī kinoteātri ar 2500 vietām, atzīnības saucenu un aplausu pavadīt, notika padomju filmu masu demonstrējumi.

Lido sala, kur atrodas Kino pils, tomēr ir attālu no Venecijas, tāpēc uz darbajaužu pieprasījumu pilsētas mers un festivāla direkcija piekrita, ka visinteresantākās progresīvās filmas pā vienai reizei demonstrēs Venecijas strādnieku rajonā Mestre. Un šeit, kinozālē ar 2000 vietām, mēs piedalījāmies kinofilmu «Vasilija Bortņikova atgriešanās» un «Sadko» demonstrējumos. Itālijas darbaļaudis sirsnīgi apsveica padomju delegācijas locekļus, viņi gribēja paspiest mums rokas, pateikt siltu vārdu. Filma demonstrējuma laikā zālē ne vienreiz vien atskanēja aplausi.

Pirms filmas «Vasilija Bortņikova atgriešanās» demonstrējuma runāja Avdotjas lomas tēlotāja aktiše N. Medvedeva. Ikvienu krievu aktiše frāzi, pārtulkoju itāļu valodā, pā vadīja aplausu dārdi.

Gandrīz katrā internacionālās kinomākslas 1953. gada izstādē pārstāvētā valstī atveda uz Venēciju kinofilmas, kurās tādā vai citādā veidā neizpaustos progresīvās tendences. Tas liecina, ka daudzi kapitalistisko valstu labākie kinematogrāfijas meistari, neraugoties uz cenzuras radītiem šķēršļiem un uzņēmēju prasībām, grūtos apstākļos tomēr rada realistiskas filmas ar idejiskā skanīguma elementiem.

Visi ārzemju kinodarbnieki un XIV Starptautiskā kinofestivala organizētāji atzīmēja, ka Padomju Savienības kinematogrāfijas piedalīšanās pēc vairāku gadu pārtraukuma piešķīrusi šim festivalam īpašu nozīmi.

(«Izvestija»)

Kā liecina nosaukums, šī filma veidota pēc Stendala plaši pazīstamā romana motīviem. Protams, nav nemaz iedomājams, ka vienā, kaut arī divu seriļu kinofilmā varētu ietvert visu tik liela romana materiālu. Scenarija autori — P. Veri, P. Zafi un Kristians Zaks (viņš ir arī filmas režisors) bija spiesti materiālu rūpīgi atlasīt un koncentrēt.

Filmā savītas divas līnijas — romantiskā un satīriskā. Pirmā pārstāvēta ar Fabriciju del Dongo aizraujošajiem piedzīvojumiem, otra — ar ne-

kā policijas ministru Rasi, filmas autori bagātīgi apveltījuši ar satīriskām krāsām. Scenariists un režisors pēlīnījuši atzinību arī par to, ka būtiski pārvēidots dumpinieka un dzejnieka, brīvā cilvēka (kā viņš pats vēdē) Pallas tēls. Filmā Palla ir apzinīgs un konsekvents cīnītājs par brīvību, kurās dēļ viņš bezbailīgi iet nāvē.

Vairums romana epizodu filmā saīsināts. Taču daži momenti izvērti pāšāk. Pie tiem pieder Parmas iedzīvotāju sacelšanās pret tirāniju. Romanā par sacelšanos tikai īsi pastāstīts, bet filmā tā parādīta ar lielu vērtību, ļoti patiesīgi. Arī tas ir neapstrīdams filmas autoru nopelns.

L. G.